

Kasrahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

Tartumaa omavalitsuste jäätmehoolduse korraldamise võimalike stsenaariumite teostatavus- ja tasuvusanalüüs

Aruanne
August 2025

Sisukord

Kokkuvõte	3
Sissejuhatus	5
Analüüsi teostamise metoodika	6
Kasutatud mõisted	6
1. Kohalike omavalitsuste roll jäätmehoolduse korraldamises	8
1.1. Jäätmekava koostamine	8
1.1.1. Tānane protsess	8
1.1.2. Jāätmereformiga kaasnevad muudatused	9
1.1.3. Ūhisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused	10
1.2. Jāätmehoolduseeskirja kehtestamine	11
1.2.1. Tānane protsess	11
1.2.2. Jāätmereformiga kaasnevad muudatused	12
1.2.3. Ūhisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused	12
1.3. Korraldatud jāätmeveo tagamine	13
1.3.1. Tānane protsess	13
1.3.2. Jāätmereformiga kaasnevad muudatused	14
1.3.3. Ūhisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused	18
1.4. Jāätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine	19
1.4.1. Tānane protsess	19
1.4.2. Jāätmereformiga kaasnevad muudatused	21
1.4.3. Ūhisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused	21
1.5. Muud jāätmehoolduse korraldamisega seotud tegevused	22
1.5.1. Tānane protsess	22
1.5.2. Jāätmereformiga kaasnevad muudatused	23
1.5.3. Ūhisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused	24

2. Finantsanalüüs.....	25
2.1. Finantsanalüüsi koostamise eeldused	25
2.1.1. Reformijärgselt korraldavad jäätmehooldust KOV-id.....	25
2.1.2. Reformijärgselt korraldab jäätmehooldust ühisorganisatsioon	28
2.2. Alternatiivide võrdlus	31
3. Ühisorganisatsiooni organisatsioon ja struktuur	34
3.1. Organisatsioon.....	34
3.1.1. Alternatiiv I: luuakse uus ühisorganisatsioon maakonnaüleselt jäätmehoolduse korraldamiseks	34
3.1.2. Alternatiiv II: jäätmehoolduse korraldamine on osa juba toimivast maakondlikust ühisorganisatsioonist (nt TOL-ist)	36
3.1.3. Alternatiiv III: teenust ostetakse sisse Eesti Jäätmehoolduskeskuselt .	37
3.1.4. Sobilikuima alternatiivi ettepanek.....	38
3.2. Struktuur	39
3.3. Ühisorganisatsiooni rajamise tegevuskava	42
Lisad.....	44
Lisa 1: Finantsanalüüs KOV eraldi jäätmehoolduse korraldamisel ühisorganisatsiooniga sama tööjõuressursiga.....	44

Kokkuvõte

Töö teostamise taust ja metoodika

Käesolev analüüs on koostatud Tartumaa Omavalitsuste Liidu tellimusel ning käsitleb Tartumaa omavalitsuste jäätmehoolduse korraldamise tulevikuvõimalusi seoses 2025. aastal jõustuva jäätmereformiga. Reform toob kaasa olulisi muudatusi kohalike omavalitsuste ülesannetes, mistõttu on analüüsi keskmes kaks stsenaariumi: jätkata jäätmehoolduse korraldamist senisel, omavalitsuste eraldiseisval, viisil või koondada ülesanded maakondlikku ühisorganisatsiooni.

Analüüs viidi läbi neljas etapis: esmalt määratleti töö eesmärk ja metoodika, seejärel kirjeldati mõlemad stsenaariumid, koostati finantsanalüüs ning lõpuks vormistati lõppdokument. Töö tugineb dokumentide analüüsile, intervjuudele, tööseminaridele ning omavalitsustelt kogutud andmetele.

Analüüsi käigus vaadeldi järgnevaid kohalike omavalitsuste ülesanded jäätmehoolduse korraldamises: **jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja koostamine, korraldatud jäätmeveo tagamine, kogumiskohtade rajamine ja haldamine ning teavitustöö ja järelevalve teostamine**. Enim avaldab jäätmereform mõju korraldatud jäätmeveo tagamisega seotud tegevustele, tuues kaasa täiendavad ülesanded kohalikule omavalitsusele ning vajaduse täiendava ressursi, paremate IT-lahenduste ja parema andmehalduse järele.

Soovitused jäätmereformijärgseks jäätmehoolduse korraldamiseks

Analüüsi tulemusel soovitatakse Tartumaal luua uus ühisorganisatsioon, eelistatult mittetulundusühingu vormis, mis koondaks jäätmehoolduse korraldamisega seotud ülesanded ning mis võimaldab jäätmekorraldust juhtida maakondlikult, strateegiliselt ja terviklikult. Eraldi organisatsioon tagab omavalitsustele suurema kontrolli, ühtse lähenemise, parema koostöö ja paindlikkuse nii hangete, teavituse kui ka arendustegevuste korraldamisel. Ühisorganisatsiooni eelisteks võrreldes omavalitsuste eraldiseisva jäätmehoolduse korraldamisega oleks võimekus pakkuda kvaliteetsemat teenust, sh

- Võimalik on tagada **spetsialiseerumine ja kompetentsikeskuse loomine** – ühisorganisatsioon saab koondada valdkonna eksperte, mis tagab efektiivsema rollijaotuse ja võimaldaks süvapädevuse tekkimist. Väikestes KOVides eraldi ei ole see realistlik.
- Jäätmehooldusega seotud **teenuste pakkumine on maakonnaüleselt ühtne ja kvaliteetne** – ühisorganisatsioon saab maakonnaüleselt teenused standardiseerida ning pakkuda neid ühtsetel alustel. Seeläbi paraneb teenuse kvaliteet ja kättesaadavus väiksemates piirkondades, sõltudes vähem konkreetse omavalitsuse jäätmehooldusega seotud võimekusest.

- Paremad **võimalused saavutamaks jäätmetekkega seotud sihtarve** – ühisorganisatsioon omab kogu maakonna kohta infot, mille tõttu on võimalik saada ka terviklikumat ülevaadet jäätmevoogudest, probleemkohtadest jm. Terviklikum info võimaldab sisukamat ja süsteemsemat andmeanalüüsi, mis pakub tuge otsuste tegemiseks ja vajalike parenduste ja muudatuste planeerimiseks.
- Ühisorganisatsiooni loomine **võimaldab planeerida tegevusi maakonnaüleselt**, sh planeerida maakonnaüleselt kogumispunkte ja jäätmejaamade tööd, kutsuda ellu maakonnaüleseid projekte (sh taotleda selleks toetusi) jm.

Ühisorganisatsiooni toimimise majanduslik hinnang

Lisaks kvaliteetsemale teenusele suudab ühisorganisatsioon pakkuda **elanikele soodsamat hinda** – ühisorganisatsioon saaks planeerida suuremaid ning optimaalsemaid jäätmeveopiirkondi ja teha suuremaid hankeid (sh jäätmekäitluse hankeid). See peaks elanikele kaasa tooma **kuni 20% madalama jäätmeveo- ja käitlusehinna**. Samuti suudab ühisorganisatsioon eelduslikult lahendada efektiivsemalt ka jäätmehoolduse korraldamisega seotud haldusküsimusi, mille tõttu on ka korralduskulud madalamad võrreldes KOVide poolt eraldi teenust osutades. Analüüsi raames koostatud finantsanalüüsi põhjal võib öelda, et eelduslikult suudetakse **ühisorganisatsiooni kaudu teenust pakkudes hoida kokku kuni 15% personalikuludest, 7% sisseostatavate teenuste kuludest ning tervikuna 11% kogukuludelt**.

Ühisorganisatsiooni toimimiseks vajalik personal

Ühisorganisatsiooni toimimiseks on vajalik leida **organisatsioonile juht**, kes võiks olla valdkondliku pädevusega. Lisaks on vajalik palgata **jäätmevaldkonna spetsialistid** (3,6 FTE-d), kes täidaksid sarnaseid rolle nagu täna jäätmehoolduse korraldamise valdkonnas täidavad KOV keskkonnaspetsialistid, kuid kellel oleks võimalik lähtuvalt enda pädevustest spetsialiseeruda. Tulenevalt jäätmereformiga kaasnevatest muudatustest on mõistlik edaspidi korraldada ka klienditeenindust ja arveldamist ühisorganisatsiooni poolt – selleks on vajalik tagada **klienditeenindajate** olemasolu (6 FTE-d) ja **raamatupidajad/finantsistid** (5 FTE-d). Positsioonide jaotus võib reaalses organisatsioonis mõnevõrra erineda lähtuvalt tööülesannete jaotumisest konkreetsete spetsialistide vahel, kuid tervikuna peab arvestama **15,6 FTE vajadusega**.

Ühisorganisatsiooni rajamise tegevuskava

Ühisorganisatsiooni rajamine on mõistlik ellu viia etapiviisiliselt: esmalt sõlmitakse poliitilised kokkulepped ja määratakse juht, seejärel asutatakse organisatsioon ja luuakse struktuur, testitakse piloottegevusi ning lõpuks alustatakse täiemahulist tegutsemist. Selline lähenemine võimaldab kontrollitud üleminekut ja riskide maandamist. Eelduslikult võiks jõuda täiemahulise tegevuseni umbes kahe aastaga.

Sissejuhatus

Käesoleva analüüsi eesmärk on Tartumaa omavalitsuste jäätmehoolduse korraldamise võimalike stsenaariumite teostatavus- ja tasuvusanalüüsi läbiviimine.

Jäätmehoolduse korraldamine on seadusega kohalikele omavalitsustele pandud ülesanne. Täna korraldavad jäätmehooldust Tartumaal omavalitsused eraldiseisvalt, koostöö on vähene. Kohalikud omavalitsused on neile pandud ülesandega hakkama saanud, kuid ametnikud ise hindavad, et ressursi napib tegelemaks ennetuse ja järelevalvega, koolitamisega, strateegilise vaate arendamisega ning rahastusmeetmetest investeringute toetuste leidmisega. Sellest tulenevalt võib eeldada, et ilmselt oleks jäätmehoolduse korraldamises ruumi efektiivsuse ja/või kvaliteedi parendamiseks.

2025. aastal on jõustumas Kliimaministeeriumi poolt algatatud jäätmereform. Arvestades, et jäätmehoolduse korraldamine on täna suuresti kohalike omavalitsuste ülesanne, siis kaasneb jäätmereformiga olulisi muudatusi ka omavalitsustele. Koos uute ülesannetega on mõistlik üle vaadata ka jäätmehoolduse korraldamise mudel ning kaaluda, kas tasub koondada jäätmehoolduse korraldamisega seotud ülesanded omavalitsuste ülesesse koostööorganisatsiooni.

Eelpooltoodust tulenevalt on käesoleva analüüsi skoobis kaks stsenaariumi:

- 1) Tartumaa omavalitsused jätkavad jäätmehoolduse korraldamist eraldiseisvalt pärast jäätmereformi rakendumist. Sarnaselt tänasega on koostöö omavalitsuste vahel minimaalne.
- 2) Tartumaa omavalitsused jätkavad jäätmehoolduse korraldamist ühiselt koostööorganisatsioonis. Ülesanded, mida on võimalik ühiselt korraldada viiakse ühtsesse organisatsiooni, omavalitsustesse jäetavate tegevuste hulk on minimaalne.

Analüüsi eesmärk on eelkõige hinnata eelpooltoodud stsenaariumite rakendamisega seotud mõju finantsnäitajatele. Lisaks on analüüsitud, milline võiks olla koostööorganisatsiooni juriidiline vorm, struktuur ja elluviimise kava.

Analüüs on valminud Tartumaa Omavalitsuste Liidu tellimusel. Analüüsi autoriteks on Kristiina Oll ja Ragne Vaarik. Analüüsi teostamisse panustasid Omavalitsuste Liidu poolt Villem Lõbu ja Sven Tobreluts ning Tartumaa omavalitsuste keskkonnaspetsialistid. Analüüsi koostamist on rahastatud Eruroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist meetme 2021-2027.5.2 (EK nr 5.2) Tervikliku arengu jne soodustamine mujal kui linnapiirkonnas vahenditest.

Analüüsi teostamise metoodika

Analüüs viidi ellu neljas peamises etapis.

I etapp: Ettevalmistavad tegevused	II etapp: Stsenaariumite defineerimine	III etapp: Finantsanalüüsi koostamine	IV etapp Lõppdokumentatsioo ni koostamine
• Avakohtumine ja sissejuhataav intervjuu Tellijaga. • Kokku on lepitud projekti eesmärkides, metoodikas ja tööplaanis.	• Dokumendianalüüs, intervjuud ja tööseminar Tellijaga. • Kirjeldatud on mõlemad stsenaariumid tasemel, mis võimaldab teostada finantsanalüüsi.	• Täiendavad intervjuud ja andmepäringud ning töökohtumised Tellijaga • Kirjeldatud on mõlema stsenaariumi tulud ja kulud ning rahavood.	• Lõppdokumentatsiooni koostamine ja Tellijale tutvustamine • Töö tulemid on valminud ja üle antud.

Esimeses etapis seati koostöös Tellijaga töö fookus. **Teises etapis** koondati kokku vajalik taustinformatsioon, sh viidi läbi dokumendianalüüs ja intervjuud. Kogutud info põhjal loodi esmane kirjeldus jäätmehoolduse korraldamisega seotud KOV tegevustest täna, jäätmereformiga kaasnevatest muudatustest ja ühisorganisatsiooniga kaasnevatest võimalikes muudatustest (vt ptk 1). Tulemusi valideeriti Tartumaa Omavalitsuste Liiduga seminaril. Esmase ressursikulu hinnangu täpsustamiseks teostati **kolmanda etapi** raames Tartumaa kohalike omavalitsuste seas andmepäring – andmepäringu tulemusi kasutati käesolevas analüüsis väljatoodud tänase ressursikulu ja sisseostetavate teenustega seotud kulu hindamiseks. Samuti koguti täiendavaid hinnanguid ekspertidelt ressursikulu täpsustamiseks. **Neljandas ehk viimases etapis** koostati analüüsi lõplik dokument.

Kasutatud mõisted

- **Jäätmehooldus** – jäätmekäitlus, sealhulgas selleks vajaliku jäätmerajatiste taristu rajamine ja hooldus, järelevalve jäätmekäitluse üle ning jäätmekäitluskohtade rajamine ja hooldus, sealhulgas järelhooldus. (JäätS § 11 lg 1)
- **Jäätmehoolduse arendamine või jäätmehoolduse korraldamine** - jäätmealase teabe levitamine, jäätmealane nõustamine ja jäätmehoolduse kavandamine või muu tegevus, mille eesmärk on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset. Jäätmehoolduse arendamist oma haldusterritooriumil korraldavad omavalitsusorganid. (JäätS § 12 lg 1 ja 2)
- **Jäätmespetsialist** – jäätmehoolduse korraldamisega tegelev spetsialist ühisorganisatsioonis, kes täidab eelkõige sarnaseid ülesandeid, mida täidavad jäätmehoolduse korraldamisega seoses keskkonnaspetsialistid omavalitsusüksustes.

- **Keskkonnaspetsialist** – kohalikus omavalitsuses töötav spetsialist, kelle tööülesannete hulka kuulub jäätmehoolduse korraldamine kohalikus omavalitsuses. Lisaks jäätmehoolduse korraldamisele võib keskkonnaspetsialistil olla olenevalt omavalitsuse töökorraldusest ka muid jäätmehoolduse valdkonna korraldamisega mitteseotud tööülesandeid.
- **Tööajakulu** – tööajakulu all peetakse silmas toimingute/tegevuste teostamiseks kulunud ajaressurssi, mitte perioodi, mille jooksul tegevust teostati. See tähendab, et väljatoodud tööajakulu võib aset leida pikema perioodi jooksul, mitte ei pea olema teostatud ühe korraga.
- **Ühisorganisatsioon** – ühisorganisatsioon käesoleva töö kontekstis on kohalike omavalitsuste poolt ühiselt loodud organisatsioon, mis tegeleb Tartu maakonnas jäätmehoolduse korraldamisega.

1. Kohalike omavalitsuste roll jäätmehoolduse korraldamises

Kohalike omavalitsuste jäätmehoolduse korraldamisega seotud ülesanded on sätestatud eelkõige Jäätmeseaduses (JäätS), Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses ning täpsustatud kohalikes jäätmehoolduseeskirjades ja jäätmekavades.

Kohaliku omavalitsuste peamisteks ülesanneteks on:

1. jäätmekava koostamine,
2. jäätmehoolduseeskirja kehtestamine,
3. korraldatud jäätmeveo tagamine,
4. jäätmepunktide ja kogumiskohtade rajamine ja haldamine,
5. muud tegevused, sh järelevalve ja sunnimeetmete korraldamine ning teavitustöö ja elanike kaasamine.

1.1. Jäätmekava koostamine

1.1.1. Tänane protsess

KOV koostab ja ajakohastab regulaarselt oma kohalikku jäätmekava (JäätS § 42 ja § 43) vähemalt iga 5 aasta järel. Jäätmekava koostamisel ja uuendamisel tuleb juhinduda riiklikust arengukavast, andes ülevaate jäätmehoolduse hetkeolukorrast ning seades kohalikul tasandil jäätmevaldkonna arendamise eesmärgid ja pannes paika tegevuskava.

Jäätmekava koostamine toimub üldistatult järgnevalt:

- **Jäätmeveopiirkondade määramine**, võttes arvesse halduspiirkonna suurust, asustustiheduse erinevusi ja logistilisi võimalusi.
- **Andmete kogumine ja analüüs** – kogutakse andmeid jäätmete tekke ja käitluse kohta (nt registrid, KIK andmed, koostöö jäätmekäitlejatega).
- **Eelnõu koostamine** – KOV spetsialistid või konsultandid koostavad kava eelnõu koos keskkonnanalüüsi ja eesmärkidega.
- **Avalikustamine ja kaasamine** – KOV peab kava eelnõu avalikustama, korraldama avaliku arutelu ning võtma vastu kodanike ja huvigruppide tagasiside.
- **Kava vastuvõtmine** – jäätmekava kinnitab KOV volikogu.
- **Täiendamine ja aruandlus** – jäätmekava täitmist hinnatakse regulaarselt ja vajadusel seda muudetakse või uuendatakse.

Ressursivajadus

Jäätmekava koostamise protsessi veab enamasti keskkonnaspetsialist, kaasatud on ka valdkonna juhid (nt osakonnajuht, vastutav abilinnapea/abivallavanem) ja volikogu. Reeglina (täna teevad seda kuus Tartumaa omavalitsust kaheksast) kasutatakse jäätmekava koostamisel sisseostetavat ekspertteenust, sh tellitakse vajadusel alusuuringud. Tartumaa omavalitsuse andmetel on tänane keskmine hind jäätmekava teenuse sisseostmisel 4 000-10 000 eurot.¹

Kava koostamise periood on olenevalt kava uuendamise mahust 4-12 kuud (keskmiselt 8 kuud), mille jooksul keskkonnaspetsialist panustab kava koostamisse ca 20% oma tööajast² (kokku 270 tundi³). Kava koostamisel osalevad lisaks keskkonnaspetsialistile ka teised valla töötajad (nt osakonnajuht, vastutav abilinnapea/abivallavanem) – keskmiselt kaks töötajat, kes panustavad mõlemad ca 10 tundi. Ressursikulu on sarnane nii teenust sisse ostes, kui kava täiesti ise tehes, sest üldjuhul ise tehes on muudatuste maht ka väiksem. Lisandub volikoguliikmete tööaeg jäätmekava kinnitamisel.

1.1.2. Jäätmereformiga kaasnevad muudatused

Jäätmereformi jõustumisel jäätmekava koostamise protsess üldiselt ei muutu, kuid eelduslikult suureneb kaasatute ring. Samuti suureneb teemade hulk, mida tuleb esmalt reformi jõustumisel analüüsida ja seejärel kajastada jäätmekavas, nt jäätmemaksu kehtestamine ja ulatus, kohtkogumise korraldamine, avaliku jäätmekogumise võrgu ulatus, klienditeeninduse tagamine, teenuste osutamine koos teiste KOV-idega jms. Kohustuslikuks muudatuseks on KOV-idele seatavad liigiti kogumise sihtarvud, mida tuleb seirata ja täitmise kohta aru anda. KOV analüüsib jäätmekava ettevalmistades, milliste lahenduste ja vahenditega sihtarvude täitmine tagatakse (nt kui lai on avalik kogumisvõrgustik jms), kas ja mis mahus ja milliste kulude katteks kehtestatakse jäätmemaks sihtarvude täitmiseks. Keskkonnaamet teostab seiret sihtarvude täitmise üle. Vabatahtlikus korras lisandub võimalus kehtestada jäätmemaks, mille lõplik kehtestamine KOV-is toimub eelduslikult küll eraldi määrusega.

Ressursivajadus

Arvestades kava sisu keerukuse kasvu ostetakse eelduslikult ka edaspidi kava koostamise teenust sisse. Sisseostetava ekspertteenuse puhul võib arvestada mahu ja maksumuse suurenemisega, sest analüüsitavaid teemasid on rohkem. Eelduslikult võiks võrreldes tänasega jäätmekava koostamise hind ja selle koostamiseks kuluv aeg suureneda ca kolmandiku võrra.

¹ Tartu vald ja Kambja vald on MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskuse liikmed ja nende puhul sisaldub MTÜ liikmemaksus ka kava koostamise maksumus.

² Siin ja edaspidi on tööjõuressursi mahu hindamiseks kasutatud Tartumaa omavalitsustelt analüüsi teostamise käigus kogutud infot.

³ Siin ja edaspidi on arvestatud, et keskmine kuu tööajanorm on 168 tundi.

Arvestades kava kompleksssuse suurenemist peavad kava koostamisel enam panustama ka keskkonnaspetsialist ja teised juba täna kohalikus omavalitsuses kaasatud osapooled (nt osakonnajuht). Nende ajakulu võiks muutuda sarnases suurusjärgus nagu sisseostetava ekspertteenuse maht ehk suureneda kolmandiku võrra. Lisaks täna kaasatud töötajatele on vaja kaasata ka jurist ja finantsist kava ülevaatamisse ehk kaasatud oleks kuni kaks täiendavat inimest. Nende ajakulu võiks eelduslikult olla sarnane teiste kaasatud töötajate ajakuluga.

1.1.3. Ühisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused

Ühisorganisatsiooni potentsiaal väljendub enim ühtsetel alustel pakutavates teenustes ning ühtsetes standardites, seega on asjakohane ühisorganisatsioonis koostada ühine jäätmekava maakonna peale.

Jäätmekava sisule rakenduvad ühisorganisatsioonile teenuse delegeerimisel samad nõuded nagu KOV-ides kava eraldi koostamisel (vaata ptk 1.1.2) ehk jäätmereform toob kaasa kava kompleksssuse suurenemise. Ühisorganisatsioonile teenuse delegeerimisel koostatakse jäätmekava tervikuna ühisorganisatsiooni juhtimisel, sh peaks ühisorganisatsioon saama hakkama nii vajalike andmete koondamisega, töötlemisega, omavalitsusega läbirääkimiste pidamisega jne. Ühisorganisatsiooni partneriteks omavalitsuses võiksid olla osakonna juhatajad ja valdkonna vastutavad abivallavanemad või -linnapead.

Ühisorganisatsioon saab jäätmekava koostada, kuid sarnaselt tänasega on vajalik see volikogus kinnitada ehk protsessi peab olema kaasatud ka volikogu.

Ressursivajadus

Eeldusel, et ühisorganisatsioon suudab koondada kogenud jäätmespetsialiste ning paindlikumalt nende tööaega planeerida (vabastada enam mõne jäätmespetsialisti tööaega kava koostamise perioodil), siis võib eeldada, et ühisorganisatsioon suudab kava koostada ka ilma välise teenuseosutajata. Seetõttu võiks väheneda ka kava koostamise perioodi pikkus keskmiselt ca 1-2 kuu võrra, sest puudub vajadus välise eksperdi hankimiseks (sh hanke ettevalmistamiseks). Samas ühistes eesmärkides kokkuleppimine (sh võimalikud erisused omavalitsuseti) võtab tõenäoliselt rohkem aega, mille tõttu kava koostamise protsess võiks pikeneda ca 1-2 kuu võrra. Tervikuna kava koostamise periood jääb eelduslikult samaks, kui omavalitsuste poolt eraldiseisvalt kava koostamisel.

Protsessi veab ühisorganisatsiooni poolt vastutav spetsialist, kelle koormus kava koostamise perioodil võiks olla ca 2,5 korda suurem kui ühele omavalitsusele kava koostamisel (nimetatud koormus võib jaguneda ka mitme spetsialisti vahel). Seejuures on arvestatud, et jäätmespetsialist ei pea enam viima läbi hanget, hoides kokku sellega seotud ajakulu, kuid samas kuna välist eksperti ei kaasata, siis peab katma ka välise eksperdi töömahu.

Omavalitsusele kaasneb jäätmekava koostamisega eelkõige osakonnajuhi, abivallavanema või -linnapea, finantsosakonna ja/või juristi panus, kelle ajakulu võiks kasvada ca 1,5 korda võrreldes ainult enda omavalitsusele kava koostamisega. Lisandub volikoguliikmete ajakulu, mis on hinnanguliselt sama suur kui üksnes oma omavalitsusele kava koostades.

1.2. Jäätmehoolduseeskirja kehtestamine

1.2.1. Tänapäevane protsess

Iga KOV peab vastu võtma jäätmehoolduseeskirja. Jäätmehoolduseeskiri kinnitatakse volikogu määrusega. Jäätmehoolduseeskirjas on kohustuslik käsitleda kõiki JäätS § 71 lg-s 2 nimetatud teemasid, muuhulgas seatakse detailsemad nõuded, mil viisil peavad jäätmetekitaja ja jäätmekäitleja jäätmeid kokku koguma ja käitlema, nõuded kogumisviisidele ja -mahutitele ning korraldatud jäätmeveoga seotud tingimused jäätmeveopiirkonna suuruse ja veetavate jäätmeliikide kohta.

Jäätmehoolduseeskirja koostamine toimub täna üldiselt järgnevalt:

- **Koostamise algatamine** – protsessi algatab KOV keskkonna- või heakorraosakond või määratud komisjon.
- **Eelnõu koostamine** – KOV spetsialistid või välised konsultandid koostavad jäätmehoolduseeskirja eelnõu, mis arvestab kohaliku jäätmekava, kehtivaid seadusi ja EL regulatsioone, piirkondlikke eripärasid (nt hajaasustus, korterelamud). Eeskirja koostamiseks eraldi sisenduuringuid ei tellita, pigem täpsustatakse veokite standardeid, vedude kellaagaseid jms.
- **Kaasamine ja kooskõlastamine** – eeskirja kooskõlastused tehakse tavaliselt KOV spetsialistidega (nt ehitus, planeering, keskkond), vajadusel ka Terviseameti (kui puudutatakse sanitaarseid tingimusi) ning jäätmekäitlejatega. Kaasamise ja kooskõlastamise käigus võib korraldada avaliku väljapaneku, kuid see ei ole kohustuslik ning üldjuhul seda ei tehta.
- **Eeskirja vastuvõtmine** – pärast arutelusid ja parandusi kinnitab jäätmehoolduseeskirja KOV volikogu määrusena.
- **Seire, täiendamine ja aruandlus** – jäätmehoolduseeskirja ajakohasust hinnatakse regulaarselt ja vajadusel seda muudetakse või uuendatakse. Eeskirja täitmist kontrollib keskkonnaspetsialist, eraldi aruannet täitmise kohta ei koostata.

Ressursivajadus

Jäätmehoolduseeskirja ettevalmistamist, kooskõlastamist, seiret ja uuendamist teostab peamiselt keskkonnaspetsialist, kes vajadusel kaasab vastavalt valdkonnajuhte. Jooksvad muutmised ja täiendamised toimuvad regulaarselt (nt täpsustatakse sõnastust). Suuremad eeskirja muutmised toimuvad siis, kui uuendatakse jäätmekava

ehk iga viie aasta tagant. Jäätmehoolduseeskirja vaadatakse üle 3-5 aasta tagant (keskmiselt 4 aasta tagant).

Erandjuhul, kui eeskiri nõuab väga mahukaid muudatusi, kaasatakse eeskirja koostamiseks konsultant.⁴ Nii ilma kui ka koos konsultandiga (ilma konsultandita on muudatuste hulk väiksem) võtab eeskirja uuendamise protsess aega ca 4 kuud. Selle aja jooksul peab keskkonnaspetsialist panustama ca 20% tööajast. Lisaks on kaasatud keskmiselt neli vallas muudel ametikohtadel töötavat inimest (nt osakonnajuhtaja, ehitus- ja planeeringuvaldkond jt), kes panustavad igaüks keskmiselt ca 6 tundi. Lisandub volikoguliikmete tööaeg jäätmehoolduseeskirja kinnitamisel.

1.2.2. Jäätmereformiga kaasnevad muudatused

Jäätmereformiga jäätmehoolduseeskirja koostamise protsessis endas olulisi muudatusi ette näha ei ole, kuid reform toob kindlasti kaasa vajaduse kõigi omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjade uuendamiseks. Peamised muudatused kavandatakse jäätmekavas ning seejärel täiendatakse sellele vastavalt jäätmehoolduseeskirja.

Ressursivajadus

Keskkonnaspetsialisti ning teiste jäätmekava koostamisega seotud osapoolte ajakulu jäätmehoolduseeskirja koostamisel jääb eelduslikult samaks. Arvestades jäätmereformiga kaasnevate muudatuste mahtu võib olla vajalik esmakordsel jäätmehoolduseeskirja uuendamisel kaasata ka väline konsultant.

1.2.3. Ühisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused

Ühisorganisatsiooni potentsiaal väljendub enim ühtsetel alustel pakutavates teenustes ning ühtsetes standardites, seega on asjakohane ühisorganisatsioonis koostada ühine jäätmehoolduseeskiri maakonna peale.

Jäätmehoolduseeskirja sisule rakenduvad ühisorganisatsioonile teenuse delegeerimisel samad nõuded nagu KOV-ides eeskirjade eraldi koostamisel. Ühisorganisatsioonile teenuse delegeerimisel koostatakse jäätmehoolduseeskiri tervikuna ühisorganisatsiooni juhtimisel, sh peaks ühisorganisatsioon saama hakkama nii vajalike andmete koondamisega, töötlemisega, omavalitsusega läbirääkimiste pidamisega jne. Ühisorganisatsiooni partneriteks omavalitsuses võiksid olla osakonnajuhatavad ja valdkonna vastutavad abivallavanemad või -linnapead.

Jäätmehoolduseeskirja delegeerimisel ühisorganisatsioonile säilib kohustus jäätmehoolduseeskirja kinnitamiseks iga KOV-i poolt eraldi ehk minimaalselt peab protsessi olema kaasatud KOV volikogu.

⁴ Täna kasutavad konsultanti eeskirja koostamisel ainult Tartu vald ja Kambja vald, kellel sisaldub selle maksumus Eesti Jäätmehoolduskeskuse liikmemaksu sees.

Ressursivajadus

Ühises eeskirjas kokkuleppimine (sh võimalikud erisused omavalitsuseti) võtab tõenäoliselt mõnevõrra rohkem aega ehk eeskirja koostamise protsess pikeneb ca 2 kuu võrra. Eeskirja koostab ühisorganisatsioon ise kasutades enda kompetentsi (välist teenuseosutajat ei kasutata).

Protsessi vedava ühisorgansiasiooni vastutava spetsialisti koormus võiks olla ca kaks korda suurem kui ühele omavalitsusele eeskirja koostamisel (nimetatud koormus võib jaguneda ka mitme spetsialisti vahel).

Omavalitsusele kaasneb eeskirja koostamisega eelkõige osakonnajuhi, abivallavanema või -linnapea, finantsosakonna ja/või juristi ajakulu, kelle ajakulu võiks kasvada ca 1,5 korda võrreldes ainult enda omavalitsusele eeskirja koostamisega. Lisandub volikoguliikmete ajakulu, mis on hinnanguliselt sama suur kui üksnes oma omavalitsusele eeskirja koostades.

1.3. Korraldatud jäätmeveo tagamine

1.3.1. Tänapäevane protsess

KOV peab tagama korraldatud olmejäätmeveo, sh biojäätmete veo juhul kui neid ei ole võimalik tekkekohal ringlusse võtta. Jäätmeveo korraldamiseks viib kohalik omavalitsus läbi riigihanke ning sõlmib lepingu vedajaga ning määrab teenuse piirkonnad ja tingimused. Korraldatud jäätmeveo tagamise eelduseks on jäätmehoolduseeskirja ja jäätmekava kehtestamine. Kokkuvõtlikult näeb tänapäevane protsess välja alljärgnevat:

- Igale jäätmeveopiirkonnale **korraldab KOV avaliku hanke**, et leida jäätmevedaja. Tänapäevase seadusega lubatud jäätmeveopiirkonna maksimaalne suurus on 30 000 inimest. Tartumaal on hetkel 11 jäätmeveopiirkonda (neli Tartu linnas ja ülejäänud omavalitsustes igas üks) Hange viiakse läbi tavapäraselt iga viie aasta tagant.
- KOV **sõlmib lepingu jäätmevedajaga** vastavalt läbiviidud hankele (üldjuhul viieks aastaks). Lõppkasutajaga sõlmib lepingu teenuseosutaja. Seega arveldamine teenuse eest toimub jäätmevedaja ja lõppkasutaja vahel, klienditeeninduse kohustus on vedajal. KOV poole pöörduakse eelkõige, kui esineb puudusi vedaja tegevuses. Prügikonteinereid omavad täna kas lõppkasutajad ise või renditakse need vedajalt. Viimasel juhul on vajalik teeninduspiirkonnas vedaja vahetumisel prügikonteinerite väljavahetamine.
- Lepingu kehtivuse ajal veab jäätmevedaja jäätmed etteantud graafiku ja tingimuste alusel. **KOV teostab järelevalvet vedaja lepingu täitmise üle.**
- **Vedaja edastab KOV-ile andmed** kogutud jäätmete koguste, sageduse ja teenuse osutamise kohta, mida saab kasutada jäätmekava täitmise hindamiseks ja statistikaks.

- Lisaks vedaja üle järelevalve korraldamisele **teeb KOV järelevalvet** ka elanike üle, nt kontrollib, kas kinnistud on korraldatud jäätmeveoga liitunud, menetleb korraldatud jäätmeveo vabastuse avaldusi, vastab kodanike päringutele. Samuti toimub järelevalvega koos registrite pidamine, sh jäätmevaldajate registri täitmine.

Ressursivajadus

Jäätmeveo teenuse korraldamine algab hanke ettevalmistamisest, mida on võimalik lahendada kas sisseostetava teenusega või omavalitsuse enda õigusnõuniku/juristi toel. Tartumaa omavalitsuste senine praktika kohaselt korraldatakse hange pigem ilma välise toeta (viis omavalitsust kaheksast). Hanke sisseostu kulu on ca 3 500 EUR (km-ta)⁵, millele lisandub spetsialisti või juristi tööaeg hanke läbiviimisel ca 2 tööpäeva. Ise hanke läbiviimisel on keskkonnaspetsialisti ja juristi kogutööajakulu ca 15 tööpäeva.

Keskkonnaspetsialisti tööajast olulise osa hõlmab jäätmeveoga seotud kliendisuhtlus ja lepingujärgne teenindus. Muuhulgas kuulub selle hulka info jagamine, juhtumilahendus, jäätmeveo lepingust vabastamised kui ka jäätmehoolduseeskirja täitmise järelevalve. Olenevalt omavalitsuse suurusest ja praktikatest hindasid Tartumaa omavalitsused enda kliendisuhtlusega seonduvat ajakulu väga erinevalt, keskmiselt võib selleks kuluda ca 30 tundi kuus ühe jäätmeveopiirkonna kohta. Samuti on oluline suhtlus vedajaga, kuid sellega seotud ajakulu on mõnevõrra väiksem, keskmiselt ca 10 tundi kuus jäätmeveopiirkonna kohta.

Lisaks eelnevale on vajalik jäätmekäitluse korraldamisel tagada jäätmevaldajate registri pidamine, milleks kasutatakse vastavaid infosüsteeme (EVALD) või andmebaase (*excel*). Vastava infosüsteemi maksumus kõigub oluliselt lähtuvalt omavalitsuse suurusest, jäädes vahemikku 600-6 000 EUR aastas⁶.

1.3.2. Jäätmereformiga kaasnevad muudatused

Jäätmereformiga laieneb kohtkogumise kohustus pakenditele tiheasustusaladel. Haja-asustuses saab KOV ise valida, kuidas toimub pakendite kokkukogumine (kohtkogumine või avalikud konteinerid või kombinatsioon). Samas ei muuda see kohustust jäätmeveo korraldamiseks KOV-i poolt. Lisaks suureneb veopiirkonna ülemmäär 100 000 elanikuni, mis kohalikes omavalitsustes eraldiseisvalt hankeid korraldades mõjutab Tartu maakonnas ainult Tartu linna, kellel on soovi korral võimalik veopiirkondade arvu vähendada.

⁵ Tartu ja Kambja vallal sisaldub hanke läbiviimine MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskuse liikmemaksus.

⁶ Juhul kui jäätmevaldajate registri pidamiseks kasutatakse *excel*i andmebaasi, siis sellega otseselt täiendavat rahakulu ei kaasne.

Senise (ühe) jäätmeveo hanke asemel peab minimaalselt läbi viima järgmised hanked⁷:

- segaolme-, bio- ja KOV valikul muude jäätmete vedaja hange (maksimaalne piirkonna suurus 100 000 elanikku),
- pakendijäätmete vedaja hange,
- segaolmejäätmete käitleja hange,
- biojäätmete käitleja hange,
- muude jäätmete käitleja hange.

Põhimõttelisel võib KOV jätkuvalt delegeerida arveldamise ja klienditeeninduse vedajatele, samas on KOV kohustuseks tagada kodanike informeeritus ning järelevalve teostamine. Samuti tuleb arvestada, et kui seni pidi kodanik jäätmeveo osas suhtlema üldjuhul ühe vedajaga, siis vedajate arvu kasvades tekib elanikul mitu kontaktpunkti, mis võib tekitada segadust. Lisaks tuleb tasuda ka mitu arvet. Vedajate arvetele võib lisanduda ka KOV-i poolt nii öelda jäätmemaksu arve, mis ilmselt sisaldaks ka jäätmekäitlusega seotud kulu. Arvestades eelnevat oleks kliendi vaates mõistlik tuua kliendisuhklus ja arveldamine ühte kohta ehk KOV-i. See võiks tagada KOV-ile ka parema ülevaate jäätmehoolduse olukorrast omavalitsuses, mis omakorda võimaldaks paremini planeerida uusi korraldatud jäätmeveoga seotud hankeid, kuid ka muid tegevusi, näiteks teavitus- ja järelevalvetgevusi.

Kaaluda tasuks ka prügikonteineritega seotud teemade toomist kohaliku omavalitsuse hallata ehk kui täna on jäätmevaldajal võimalik kasutada konteinereid, mis on nende enda omandis või, mis on renditud teenuseosutajalt, siis edaspidi võiks konteinereid pakkuda KOV. Selline lahendus vältiks konteinerite ümbervahetamise vajadust vedaja muutumisel ning lihtsustaks konteineri saamist/vahetamist kliendile ning seonduvat arveldamist – konteinerid liiguksid KOV-i kaudu, mitte mitme erineva vedaja kaudu.

Jäätmereformi rakendumisel on jäätmeandmete kogumine ja haldamine jätkuvalt KOV-i vastutada, kuid KOV peab võtma andmete kogumisel, analüüsimisel ja seiramisel aktiivsema rolli.

Vajalik ressurs

Kuna suureneb läbiviidavate hangete arv, siis võrreldes tänase olukorraga suureneb ka hangete läbiviimiseks kuluv aeg või sisseostetava teenuse ressurss. Ilmselt on mõistlik ja vajalik läbi viia tänase ühe hanke asemel minimaalselt kaks jäätmeveo hanget iga jäätmeveopiirkonna kohta ning kolm käitlushanget iga kohaliku omavalitsuse kohta (võivad olla ka jäätmeveopiirkondade ülesed). Eelpooltoodutele lisandub üks konteinerite ostmise hange iga kohaliku omavalitsuse kohta.

7

<https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-05/J%C3%A4%C3%A4tmereformi%20kokkuv%C3%B5te.pdf>

Klienditeeninduse maht KOV-is suureneb eelduslikult olulisel määral, sest tänasele mahule lisandub kogu klienditeenindus, mis seni oli jäätmevedajate korraldada (lepingute sõlmimine, veoga seotud probleemidega tegelemine ja muud küsimused). Samas on ressursikulu suurenemist võimalik ohjata kui võtta kasutusele asjakohased IT-lahendused. Analüüsi teostamisel on arvestatud, et kogu Tartumaa katmiseks oleks vaja kuni kuus klienditeenindajat, arvestades, et ca 7 500⁸ jäätmevaldaja kohta võiks olla üks klienditeenindaja. Samas tuleb arvestada, et enamike maakonna omavalitsuste jäätmevaldajate arv on väiksem kui 7 500, mille tõttu on realistlikum, et klienditeenindaja rolli kandev inimene tuleb võtta väiksema arvu jäätmevaldajate kohta. Muuhulgas võib olla keeruline töö iseloomust tulenevalt klienditeenindaja rolli jagada mõne teise rolliga (klienditeenindus eeldab kliendi jaoks kokkulepitud ajal ja viisil olemasolu ning ilmselt võib segada teiste keskendumist vajavate tööülesannete täitmist). Klienditeenindusega seotud ajakulu sisaldab muuhulgas jooksvat suhtlust teenusepakkujaga jäätmeveoga seotud teemadel. Klienditeenindajate kasvu arvelt väheneb tänane keskkonnaspetsialistide jäätmevaldajate ja -vedajatega suhtlemisega seotud ajakulu. Eelduslikult jäävad keskkonnaspetsialistidele üksnes keerukamad juhud, millega seotud ajakulu on kajastatud muude jäätmeveo korraldamisega seotud tegevuste all (vt ptk 1.5).

Klienditeeninduse ajakulule lisandub arveldamisega (sh võlglastega tegelemise) seotud ajakulu, erinevate aruannete ja analüüsidega seotud ajakulu jm taoline. Arveldamise oluliseks probleemiks on, et arveldamiseks vajalik info laekub suures mahus jäätmevedajatelt ja -käitlejatelt ning seetõttu juhul kui kasutatavad infosüsteemid arveldamist ei toeta võib jäätmevaldajatele arve kokkupanemine eeldada mõningast eelnevat „käsitööd“ – erinevatelt jäätmevedajate arvetelt konkreetse jäätmevaldajaga seotud info koondamine või jäätmekäitlejate arvete proportsionaalne jagamine. Seetõttu võib **arveldamisega** seotud (kogu maakonna) tööjõuvajadus ka olulisel määral erineda:

- **Automatiseerimise puudumine:** Juhul kui arvete koostamine toimub täielikult käsitööna (sh andmete sidumine konkreetse jäätmevaldajaga, andmete kontroll ja vigade parandus), siis tuleks arvestada, et arvete väljastamiseks võiks olla vajalik isegi 15-25 töötajat (arvestatud ca 3-5 min arve kohta).
- **Osaline automatiseerimine:** Ilmselt on võimalik isegi ilma täielikult toetava infosüsteemita protsessi osaliselt automatiseerida (näiteks pärast arvetega seotud andmete vajalikku töötlust väljastada arved masskandena, jäätmevedajate- ja käitlejate poolt edastatud info standardiseerimine jne), siis võiks arvete väljastamisega seotud töötajate arv väheneda kuni 80% ehk 3-5 inimese peale.
- **Täielik automatiseerimine:** Juhul kui infosüsteemid toetavad arveldamist täielikult (näiteks arveldamisega seotud info on täielikult kättesaadav

⁸ Tulenevalt vee-ettevõtete ja ekspertide kogemusest ja hinnangust võiks olla vajalik 7 000-10 000 kliendi kohta üks klienditeenindaja. Tulenevalt reformiga kaasnevate muudatuste mahust, mis toob kaasa inimestele ümberharjumisvajaduse, siis on antud ressursivajadusele pigem konservatiivne hinnang.

kliendihaldustarkvaras, mis on liidestatud raamatupidamissüsteemiga või milles on olemas arveldusmoodul), siis võiks arveldamiseks vajalik inimeste arv olla 1-2 inimest.

Kuigi analüüsi teostamise hetkel ei ole teada, kas ja millised vajalikud infosüsteemid oleks võimalik koheselt kasutusele võtta, siis pikas perspektiivis peaks kindlasti liikuma täielikult automatiseeritud lahendusele. Seetõttu on sellega arvestatud ka arvutuste tegemisel.

Arveldamisega kaasneb **võlglastega tegelemise ajakulu**, mis sõltub olulisel määral maksedistsipliinist. Võlglastega tegelemise alla kuulub teavituste saatmine, (osa)maksete jälgimine, võlglaste analüüs ja koostöö inkassoga. Analüüsi teostamisel on arvestatud, et võlgu jääb keskmiselt 5% klientidest ehk ca 2 250 klienti kuus, kellest suuremale osale piisab automatiseeritud viiviseteatise saatmisest, kuid kellest osa (ca 1% ehk 450 klienti) vajavad enam tähelepanu (ca vajadusel inkasso kaasamist). Kokku võiks võlglastega tegelemiseks olla vaja ca 2 töötajat (225 probleemsemat kaasust ja 900 lihtsamat kaasust töötaja kohta).

Lisaks otseselt korraldatud jäätmeveo tagamisega seotud arveldamisele ja võlglastega tegelemisele on vajalik tagada ressurss ka **üldise raamatupidamise korraldamiseks** (sh ostuarved, maksud, palgad, põhivara arvestus, kanded ja aruandlus) ning **juhtimisaruandluseks ja analüüsideks**.⁹ Üldise raamatupidamise tööjõukulu sõltub tehingute mahust ja automatiseerimisest ning analüüsitoe maht soovitud aruandluse sagedusest ja detailsusest. Kokku võiks eelduslikult nimetatud funktsioonide katmiseks olla vajalik kuni kaks töötajat (üks raamatupidamise korraldamiseks ja teine analüüsitoe pakkumiseks).

Seega eelpooltulenevast võiks olla vajalik erinevate raamatupidamis- ja finantsülesannete täitmiseks (sh raamatupidamise korraldamine, vajalikud analüüsid, arvete väljastamine, võlglastega tegelemine jne) ca viis töötajat (kolm töötajat arveldamiseks ja võlglastega tegelemiseks ning kaks töötajat raamatupidamise korraldamiseks ja analüüsitoeks). Samas tuleb arvestada, et raamatupidamises on kuu lõikes teatud sesoonsus (näiteks tuleb palkasid arvestada kuu alguses, arved väljastada kokkulepitud kuupäevaks jne), mida on lihtsam jagada suurema töötajate arvu korral. Samuti on suurema töötajate arvu korral võimalik teatav spetsialiseerumine ja täiendav efektiivsus. Seetõttu on realistlikum, et eraldiseisvalt jäätmehooldust korraldades ei pruugi KOV-id olla võimelised rakendama optimaalset töötajate arvu, vaid neid on vajalik võtta mõnevõrra rohkem.

Kliendilepingute toomisega KOV-i on vajalik kasutada sobilikku klienditeeninduskeskkonda, mis võimaldab hallata kliendibaasi (pidada jäätmevaldajate

⁹ Üldine raamatupidamine ja analüüsiste teostamine ei ole otseselt seotud korraldatud jäätmeveoga, vaid valdkonna toimimisega üldiselt. Nimetatud vajadus on toodud välja siinkohal, sest arveldamine ja võlglastega tegelemine on seotud samuti raamatupidamisvaldkonnaga.

registrit), kaebuste- ja pöördumiste haldust, suhtlusajalugu, lepingute ja dokumentide haldust jm taolist. Portaali arendamine igas KOV-is pole mõistlik, seega oleks vajalik leida turult valmislahendus või tellida lahendus KOV-ide koostöös. Kuna täpne sobilik lahendus ei ole teada, siis ei ole teada ka täpne lahenduse hind. Arvestades tänaste klienditeenindusportaalide hinnaklasse, siis võiks eeldada, et lahenduse maksumus kasutaja kohta on ca 20-80 eurot kuus¹⁰. Sellele lisanduvad juurutamisega seotud kulud, mille täpne suurus sõltub kohandamisvajadusest (millist infot ja mis kujul kogutakse ja kuvatakse ning millised liidestused on vajalikud), kuid mis võiks jääda suurusjärku 20 000 eurot omavalitsuse kohta.

Samal ajal võib loota, et kliendisuhtluse KOV-i poolne haldamine vähendab mõningal määral jäätmeveo hankelepingu maksumust. Samas ei pruugi muudatus olla kohene, sest vedajad ei ole veel uue olukorraga kohanenud, ning peab arvestama, et mõningane klienditeeninduse vajadus jääb ka vedajale, sest mitmete klientidelt tulnud kaebustega või probleemidega peab lõpuks ikka tegelema vedaja (KOV-i vahendusel).

Kui konteinerite vajaduse väljaselgitamise ja kokkuleppimisega saab tegeleda klienditeenindus, siis on vajalik tagada ka konteinerite laialivedu. Samas on tegu suuresti ühekordse kuluga, mis tekib teenusele üleminekul ning mille edasine jooksev vajadus on pigem väiksem. Seetõttu tasuks kaaluda võimalusel siduda konteinerite laialiveo kohustus konteinerite ostmise hankega ehk konteineri laialiveo hind sisalduks konteineri hinnas.

1.3.3. Ühisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused

Ühisorganisatsioonis on mõistlik korraldada jäätmeveo ja käitlemise hanked ühiselt ja piirkondade vajadusi arvestades, sh luues omavalitsusteüleseid piirkondi. Uue määruse kohaselt on maksimaalne veopiirkond 100 000 elanikku ning Tartumaal on võimalik moodustada minimaalselt kaks veopiirkonda. Samas võib olla kohe kahele piirkonnale üleminek veidi liiga järsk, sh võib olla ühisorganisatsioonile keeruline nii suure piirkonna korraga ülevõtmine. Samuti tuleb arvestada, et kui jäätmereformi üks eesmärk on tugevdada prügiveo valdkonnas konkurentsi, siis liialt suurte piirkondade loomine võib pigem tuua vastupidise efekti. Seetõttu võiks kaaluda esialgu viie piirkonna loomist (ehk ca tänase maksimaalse mahuga piirkonnad). Jäätmeveopiirkondade määramisel on oluline, et veokitele oleks tagatud vajalik töömaht nii ajaliselt kui ka tonnaažilt. Mahud sõltuvad konteinerite suurustest, läbisõidust, tühjenduste arvust jne. Lõplikud jäätmeveopiirkonnad saab määrata ja vajadusel ka ajas korrigeerida ühisorganisastiooni loomisel – vajadusel tuleb selleks kaasata ühekordselt logistiku abi.

Üks suurima kokkuhoiuga kohtasid ühisorganisatsiooni loomisel jäätmevaldajale on just KOV piiride ülese logistika korraldamine – see võimaldab hoida jäätmekogused veoringi

¹⁰ Nt Zoho CRM, Odoo, Django, Freshdesk

kohta optimaalsemad ja seeläbi veokulud väiksemad. Eksperthinnangu kohaselt võiks viiele piirkonnale üleminekul väheneda jäätmeveohind võrreldes KOV eraldiseisva korraldamisega kuni 20%.

Kogu teenuseosutajatega suhtlemine ning jäätmevaldajatega suhtlemine oleks ühisorganisatsiooni ülesanne.

Vajalik ressurss

Viie veopiirkonna kohta on vajalik läbi viia minimaalselt 14 hanget – kaks jäätmeveo hanget iga piirkonna kohta, kolm maakonnaülest jäätmekäitlushanget ja maakonnaülene konteinerite hange. Ühe hanke läbiviimise kulu võiks olla sarnane tänasega. Võrreldes tänasega hangete arv suureneb, kuid võrreldes omavalitsuste eraldi toimetamisega on oluliselt väiksem.

Klienditeenindusega ning arveldamisega/aruandlusega/raamatupidamisega seotud töötajate arv maakonna kohta on toodud peatükis 1.3.2. Kuna maakonnaüleselt toimetades on võimalik tagada spetsialiseerumine ning optimeerida töövoogu erinevate töötajate vahel, siis on võimalik lähtuda kalkuleeritud töötajate arvust - 6 klienditeenindajat ja 5 raamatupidajat/finantsisti.

Sarnaselt iga KOV-i poolt teenuse eraldi korraldamisel on ka koos korraldamisel vajalik infosüsteemi olemasolu. Selle igakuine kulu töötaja kohta võiks eelduslikult olla sarnane kui teenuse eraldi korraldamisel. Samas kui eraldi korraldamisel peavad juurutuskulusid katma kõik omavalitsused eraldiseisvalt (ehk makstakse kokku kaheksakordne juurutuskulu), siis ühisorganisatsioonil on see ühekordne kulu.

1.4. Jäätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine

1.4.1. Tänapäevane protsess

KOV vastutab avalike jäätmekogumiskohtade (nt pakendipunktid, ohtlike jäätmete kogumiskohad, jäätmejaamad) olemasolu ja korrashoiu eest. Kohaliku omavalitsuse üksus peab korraldama vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti-, tekstiili- ja klaasijäätmete ning kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete liigiti kogumise. Samuti toetavad KOV spetsialistid jäätmejaamade ja taaskasutuskeskuste tööd.

Jäätmepunktide ja kogumiskohtade rajamine koosneb järgnevatest tegevustest:

- **Planeerimisvajaduse määratlemine** - KOV analüüsib jäätmekogumissüsteemi hetkeolukorda (sh kaebused, olemasolevate punktide koormus, uusarendused). Arvesse võetakse jäätmekava eesmärgid, rahvastikutihedust ja hoonestust (korterelamud, eramajad) ning ligipääsetavust ja keskkonnamõjusid.

- Kui planeerimisvajaduse käigus tuvastatakse täiendavate punktide vajadus või olemasolevate muutmisvajadus, siis teostatakse **sobivate asukohtade valik** konsulteerides seotud osapooltega.
- Järgneb **projekteerimine ja tehnilise lahenduse valik**. Valitakse jäätmeliigid, mida hakatakse punktis koguma ning koostatakse projektdokumentatsioon, mis võib hõlmata mahutite arvu ja tüüpe (maa-alused, maapealsed, lukustatavad), platsi katet (betoon, asfalt), juurdepääsuteid (sh lume- ja prügiveokite ligipääs), vajadusel muudetakse planeeringuid, taotletakse ehitusluba või ehitusteatist (nt kui rajatakse hoonestatud ala või maa-aluseid konteinereid).
- Enne ehitust ja paigaldust tuleb tagada vajalik **rahastus**, mis võib olla ette nähtud KOV vahenditest, kuid võib tähendada ka täiendavate projektitaotluste koostamist või läbirääkimiste pidamist nt korteriühistutega.
- **Platsi ettevalmistus ja konteinerite paigaldus** toimub kooskõlas ehitusnormide ja jäätmehoolduseeskirjaga. Vajadusel viiakse ehituseks ja paigalduseks läbi hange.
- Jäätmepunktide kasutuselevõtuga koos tuleb tagada **elanike teavitamine**, sh kuhu punkt rajati, mida sinna tohib tuua ning kuidas sorteerida ja kasutada (nt lukustusega pakendimajad).
- Jäätmekogumispunktides asuvate konteinerite tühjendamise eest vastutavad üldiselt tootjavastutusorganisatsioonid, va paber-kartong, mille kogumise ja tühjendamise eest vastutab KOV. KOV-id tagavad asukoha, taristu, ligipääsu ja korrashoiu. Kui pakendid on valesti kogutud, siis on tootjavastutusorganisatsioonil õigus keelduda tühjendamisest ning kohalikud omavalitsused peavad tasuma eraldi tühjenduse eest.
- Jäätmejaamade käitamisega tegelevad KOV-id ise või delegeerivad tegevuse kolmandale osapoolle (nt jäätmekäitlusettevõttele). Erinevalt kogumiskohtadest saavad jäätmejaamad võtta vastu laiemas valikus ja suuremas mahus jäätmeid, on avatud kindlatel kellaaegadel ja teenindajaga.

Täna on Tartumaal KOV spetsialistide andmetel 287 jäätmepunkti ja viis jäätmejaama. Kõigis kohalikes omavalitsustes enda jäätmejaama ei ole, vaid on sõlmitud omavalitsustevahelised koostöökokkulepped omavalitsusteüleseks jäätmejaamade kasutamiseks.

Ressursivajadus

Peamiselt tegeleb kogumiskohtade ja jäätmepunktide järelevalve ja korraldusega keskkonnaspetsialist (läbirääkimised tootjavastutusorganisatsioonidega, tühjendamata jätmised, koristuse korraldamine, tühjendussageduse piisavuse hindamine jne). Samas ei võta nimetatud tegevused keskkonnaspetsialisti ajast liialt suurt osakaalu, jäädes omavalitsuste hinnangul keskmiselt ca 0,25 tunni juurde kogumiskoha kohta kuus, jäätmejaamade haldamiskulu on mõnevõrra suurem, ca 20 tundi jäätmejaama kohta

kuus. Jäätmejaamade ja kogumispunktidega kaanevad lisaks erinevad üldjuhul sisseostetud teenused, mille eesmärgiks on tagada jäätmejaamade ja -punktide korrashoid ja eesmärgipärane töö. Näiteks on vajalik tagada videovalve, pakendikonteinerite ümbruse koristamine jm taoline. Kulu suurus on omavalitsuseti erinev, olenedes suuresti ka sellest, mil määral kasutatakse väliseid teenusepakkujaid, omavalitsuse enda haldusettevõtteid või omavalitsuse töötajaid. Lisaks on tavapärane, et jäätmejaamade haldamiseks leitakse väline operaator, mille puhul teenuse maksumus oleneb suuresti omavalitsuse ja välise teenuseosutaja vahelisest tööjaotusest ning ka jäätmejaama suuruselt.

1.4.2. Jäätmereformiga kaasnevad muudatused

Avalikud kogumiskohad on tulevikus täielikult kohaliku omavalitsuse vastutada (täna osaliselt tootjavastutusorganisatsioonide vastutada), sh vastutavad KOV-id kogumiskohtade olemasolu, taristu, korrashoiu ja vedajatega kokkulepete sõlmimise üle. Jäätmereformi tulemusena suureneb tekkekohal kokkukogutavate pakendite hulk ja väheneb avalike kogumiskohtade hulk (hinnanguliselt kuni ca 2/3 võrra). Samal ajal lisanduvad tekstiili ja teiste jäätmeliikide kogumispunktid. Sarnaselt kogumispunktidega vaadatakse üle ka jäätmejaamade asukohad, taristu, kogutavad jäätmeliigid. Üldjoontes juba rajatud jäätmejaamade töökorralduses suuri muudatusi Tartumaal ei kavandata.

Ressursivajadus

Tulenevalt kohtkogumise suurenemisest väheneb kogumiskohtade arv ja seega ka proportsionaalselt keskkonnaspetsialisti kogumiskohtade haldamisega seotud kulud (ühikukulu kogumiskoha kohta ei muutu). Jäätmejaamade arv jäätmereformiga eelduslikult ei muutu ning seega ka nendega seotud kulud jäävad sarnaseks (ühikukulu jäätmejaama kohta ei muutu).

1.4.3. Ühisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused

Kogumiskohtade võrgustiku arendus, haldus ja läbirääkimised on mõistlik korraldada ühisorganisatsiooni kaudu, sest mastaabiefektist tulenevalt võiks ühisorganisatsioonil olla paremad läbirääkimise võimalused vedajatega. Samuti saab eelduslikult ühiselt mahuteid soodsama hinnaga hankida. Kavandamine toimub jäätmekava raames vastavalt sihtarvude täitmise plaanidele ja eelarvele. Ühisorganisatsioonis tuleks kavandada ühtse loogika alusel ka jäätmejaamasid – sarnased teenused ja hinnakirjad, võimalik ühtlustada jäätmete hulka ja kogumisvahendeid.

Eelduslikult jäätmejaamade ja kogumiskohtade arv olulisel määral ei erine, kui nende tööd korraldatakse ühisorganisatsioonis (võrreldes KOV-ide poolt iseseisvalt korraldamisega). Samas on võimalik, et piiriülesel planeerimisel mõned kogumiskohad kaovad või on võimalik neile leida sobilikumad asukohad.

Vajalik ressurss

Eelduslikult võiks kogu ressursikulu ühisorganisatsioonis olla sarnane nagu KOV-ide eraldiseisval majandamisel. Samas on mõistlik koondada seonduvad tööülesanded ühe jäätmespetsialisti alla, mis võimaldab tegevust korraldada terviklikumalt ja kvaliteetsemalt. Arvestades, et ühisorganisatsiooni koondub suur hulk kogumispunkte ja kõik maakonna jäätmejaamad, siis võib põhimõtteliselt kaaluda ka osaliselt või täies mahus sisseostetavatest teenustest loobumist ning ise jäätmejaamade opereerimise korraldamist.

1.5. Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevused

1.5.1. Tänapäevane protsess

Olulisemaks muudeks jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevusteks KOV-is võib pidada **järelevalvet teostamist** jäätmehoolduseeskirja täitmise üle (JäätS § 119 lg 4), sh järelevalvet jäätmevedajate ja -käitlejate lepingute täitmise üle ning kodanike üle. Samuti korraldab kohaliku omavalitsuse üksus järelevalvet oma haldusterritooriumil probleemtoodete või nendest tekkinud jäätmete tagasivõtmise ja kogumise üle (JäätS § 119 lg 11). Vajadusel võib KOV teha ettekirjutusi, määrata sunniraha või rakendada muid meetmeid.

Lisaks on kohaliku omavalitsuse kohustus **teavitada elanikke** jäätmete sortimisest ja teenuste kasutamise võimalustest. Keskkonnateadlikkuse suurendamiseks korraldatakse kampaaniaid, koolitusi, koostatakse infomaterjale. Teavitustöö alla kuulub teavituste saatmine (nt riikliku info edastamine, muudatused jäätmeveo korralduses), teavitused toimuvatest üritustest (nt jäätmekava avalikustamine, koolitused), veebilehtede uuendused, vallalehtedes teadete avaldamine. Peamine infovahetus kodanikega käib siiski meilide ja telefoni teel.

Lisaks osalevad ja kutsuvad omavalitsused ellu erinevaid jäätmehoolduse korraldamisega seotud **projekte**, tellivad **uuringuid ja analüüse**, osalevad riiklikes ja maakondlikes temaatilistes **aruteludes** jm taoline.

Ressursivajadus

Tartu maakonnas töötavate keskkonnaspetsialistide kogukoormus jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevustega seonduvalt on 8 ametikohta. Võttes maha eelnevates punktides toodud tegevustega seotud ajakulu ning muude jäätmehoolduse korraldamisega kaudselt seotud tegevuste kulu (nt puhkused, koolitustel osalemine jm taoline), siis jääb keskkonnaspetsialistidel muude tegevuste jaoks keskmiselt 34 tundi jäätmeveopiirkonna kohta kuus (maakonna peale kokku ca 375 tundi kuus).

Lisaks võib olla muude tegevuste elluviimiseks vajalik sisse osta erinevaid teenuseid, nt erinevad uuringud ja analüüsid, teadlikkuse edendamise kampaaniad, reostuse likvideerimist jmt. Nimetatud kulusid teeb kõige enam Tartu linn, kelle eelarve maht ja elanike arv on suurim.¹¹ Lisaks on Tartu linnal vajalik tagada Aardlapalu prügila järelhooldusega seotud kulud.

1.5.2. Jäätmereformiga kaasnevad muudatused

Eelduslikult jäätmereformi rakendumisel KOV huvi järelevalve tegemise üle kasvab, sest sihtarvude täitmise vaates on oluline jälgida jäätmevoogusid ja reeglite täitmist. Seetõttu kasvab eelduslikult ka juhtumimenetluste arv. Jätkuvalt võib delegeerida vedajale kontrolli, sel juhul peavad olema täpsed kokkulepped, mida vedaja fikseerib järelevalve raames. Otstarbekas on jätta vedajale pigem esmane vaatlus, fikseerida olukord ning edastada vastav info KOV-ile. Hangete arvu kasvuga kasvab ka järelevalve vajadus lepingute täitmise üle.

Kuna jäätmereform toob kaasa olulised muudatused jäätmehoolduses, sh sorteerimise kohustuse laienemise, siis kasvab ka teavitustöö maht. Lõpptarbijate kliendisuhtluse toomisel KOV-i tekib juurde ka täiendav teavituskanal, mille kaudu teavet jagada.

Sihtarvude täitmisega kasvab ka registritoimingute hulk ja kogutavate andmete analüüs, sh pakuks andmete analüüs sisendit otsustajatele kui ka saab nende põhjal teha kokkuvõtteid sihtarvude täitmisest.

Ressursivajadus

Tänane ressurss ei võimalda piisavad mahus järelevalvet ja teavitustööd teha. Samas saavad tulevikus klienditeenindajad enda peale võtta esmase suhtluse jäätmevaldajatega, mille raames jagatakse infot jäätmehoolduse korraldamisega seotud teemadest ning tuletatakse meelde jäätmevaldajale tema kohustusi (nt sorteerimisvajadus, nõuded konteineritele jm). Eelduslikult suurem osa kaasuseid seetõttu järelevalvemenetlusse ei jõuagi, mille tõttu järelevalvega seotud töömahu kasvu keskkonnaspetsialistidele ei ole planeeritud.

Vajaliku andmeanalüüsiga seotud võimekuse peaks minimaalses mahus katma ära, kas KOV tänane meeskond või palgatud finantsist/raamatupidaja. Samas on oluline tähele panna, et kuna omavalitsuste poolt eraldiseisvalt palgatavate inimeste arv oleks väiksem, siis on ka spetsialiseerumise võimalusi vähem. Seetõttu võib juhtuda, et üksnes andmeanalüütiku palkamine pole mõistlik ja palgatava meeskonna oskused keerukamate analüüside teostamiseks pole piisavad.

Eelduslikult võiks samaks jääda muude tegevustega seotud sisseostetavate teenuse maht.

¹¹ Omavalitsused, kes on Eesti jäätmehoolduskeskuse liikmed sisaldub teavitustöoga seotud tegevused liikmemaksus.

1.5.3. Ühisorganisatsioonile delegeerimisega kaasnevad erisused

Haldusmenetlust ei saa delegeerida kolmandatele osapooltele, seega menetlustegevused peavad ka ühisorganisatsiooni loomisel jääma KOV-i. Samas peaks suure osa järelevalvetegevusi saama tehtud ilma haldusmenetlust algatamata ning selle rolli saab ühisorganisatsioon endale võtta. Nimetatud järelevalvetegevused oleksid eelkõige informatiivsed, ennetavad ja kontrollivad, näiteks jäätmevaldajate teavitamine, selgituste jagamine ja meelde tuletamine nõuetekohaste jäätmemahutite puudumise osas või jäätmete sorteerimise probleemide osas. Samuti saab ühisorganisatsioon teha vajalikud haldusmenetlusele eelnevad ettevalmistused.

Ressursivajadus

Jäätmespetsialistide kogukoormus võiks olla eelduslikult sarnane KOV-ide eraldi toimetamisel keskkonnaspetsialistide koormusega. Küll annab spetsialiseerumine võimaluse tõsta tegevuste kvaliteeti – võimalik on kaaluda eraldi kommunikatsioonioskustega jäätmespetsialisti palkamist kui ka tagada vajalik andmeanalüüsi tase eraldi analüütiku palkamisega.

2. Finantsanalüüs

Käesolevas peatükis on toodud kahe alternatiivi finantsanalüüs:

- 1) Jäätmehooldust jäävad reformijärgselt korraldama KOV-id (arvestuslikult optimaalsest töötajate arvust mõnevõrra suurema töötajate arvuga).
- 2) Jäätmehooldust reformi järgselt jääb korraldama ühisorganisatsioon (KOV-ide roll minimaalne).

Lisaks on koostatud finantsanalüüs (vaata lisa 1) kolmandale alternatiivile, kus jäätmehooldust jäävad reformijärgselt korraldama KOV-id, suutes tagada ülesannete täitmise arvestuslikult optimaalse töötajate arvuga (töötajate arv sama, mis ühisorganisatsioonis). Samas ei pea analüüsi koostajad seda alternatiivi realistlikuks, sest:

- 1) üldjuhul ei võimalda väiksem töötajate arv spetsialiseerumist, mille tõttu ei teki ka niivõrd suurt vilumust;
- 2) mõningad toimingud (nt osaliselt raamatupidamistoimingud, aruandlus, infomaterjalide loomine jm taoline) tuleb teostada hoolimata organisatsiooni suurusest või jäätmeveopiirkonna suurusest;
- 3) kuigi osaliselt on võimalik liita funktsioone ja võtta töötajaid tööle erinevaid funktsioone täitma, siis tekitab mitme ülesande vahel spetsialisti ressursi jagamine raskusi keskendumisel ja üldjuhul suurendab seetõttu ülesande täitmisega seotud ajakulu.

2.1. Finantsanalüüsi koostamise eeldused

2.1.1. Reformijärgselt korraldavad jäätmehooldust KOV-id

Finantsanalüüsi koostamisel on arvestatud järgnevate eeldustega:

Jäätmekava koostamine

- Kõik omavalitsused koostavad jäätmekava analüüsi esimesel aastal.
- Koostamise sagedus: 5 aasta tagant.
- Koostamise ajaperioodi pikkus: 10 kuud, sh välise eksperdi panus 8 kuu jooksul.
- Keskkonnaspetsialisti ajakulu jäätmekava koostamise perioodil on ühes omavalitsuses ca 360 tundi.
- Lisaks keskkonnaspetsialistile osalevad kava koostamisel ka neli täiendavat valla töötajat, kellest igaühe panus on ca 13 tundi.

- Kava koostamisel kasutatakse välist eksperti, kelle teenuse sisseostmise hind omavalitsuse kohta on keskmiselt 8 000 eurot.

Jäätmehoolduseeskirja koostamine

- Kõik omavalitsused koostavad jäätmehoolduseeskirja analüüsi esimesel aastal.
- Koostamise sagedus: 4 aasta tagant.
- Koostamise ajaperioodi pikkus: 4 kuud.
- Keskkonnaspetsialisti ajakulu jäätmehoolduseeskirja koostamise perioodil on ühes omavalitsuses ca 136 tundi.
- Lisaks keskkonnaspetsialistile osalevad eeskirja koostamisel ka neli täiendavat valla ametnikku, kellest igaühe panus on ca 6 tundi.
- Eeskirja koostamisel välist eksperti ei kasutata.

Korraldatud jäätmeveo tagamine:

- Kõik hanked viiakse läbi analüüsi kolmandal aastal.
- Jäätmeveo ja -käitluse tagamiseks vajalikud hanked viiakse läbi ilma välist abi kaasamata.
- Jäätmeveo ja -käitluse hangete läbiviimise sagedus: iga 5 aasta tagant.
- Läbiviidavate hangete arv: kaks jäätmeveo hanget jäätmeveopiirkonna kohta, kolm jäätmekäitluse hanget iga kohaliku omavalitsuse kohta ning üks konteinerite soetamise hange iga kohaliku omavalitsuse kohta.
- Ühe hanke läbiviimise tööajakulu on ca 15 tööpäeva ehk 120 tundi (sh 108 tundi teostab keskkonnaspetsialist ja 12 tundi jurist).
- Jäätmeveopiirkondade arv: 9 (kaks Tartu linnas ja ülejäänud omavalitsustes igaühes üks).
- Klienditeeninduskeskkonna (sh täidab jäätmevaldajate registri funktsiooni) juurutamiskulu (ühekordne) on 20 000 eurot omavalitsuse kohta ning hilisem liitsentsikulu on 50 eurot kaustaja kohta kuus (ehk 600 eurot aastas), sh on ligipääs antud nii kõigile keskkonnaspetsialistidele, raamatupidajatele kui ka klienditeenindusele.
- Klienditeeninduse korraldamiseks on vajalik 7,25 FTE-d¹², sh
 - o 0,5 FTE-d igas omavalitsuses, kus jäätmevaldajate arv on kuni 3 750 (Nõo, Luunja, Kastre, Peipsiääre vallad);
 - o 0,75 FTE-d igas omavalitsuses, kus jäätmevaldajate arv on 3 750-5 625 (Elva, Kambja ja Tartu vallad);
 - o 3 FTE-d – Tartu linn.

¹² KOV-id vajavad mõnevõrra enam ressursi võrreldes potentsiaalselt optimaalse mahuga tulenevalt töövoo korraldamise keerukusest ning mõningatest tegevustest, mille teostamine ei ole otseselt seotud üksnes jäätmevaldajate arvuga.

- Arveldamise ja võlglastega tegelemiseks on vajalik 4 FTE-d¹³, sh
 - o Elva vald 0,5 FTE-d,
 - o Kambja vald 0,5 FTE-d,
 - o Kastre vald 0,25 FTE-d,
 - o Luunja vald 0,25 FTE-d,
 - o Nõo vald 0,25 FTE-d,
 - o Peipsiääre vald 0,25 FTE-d,
 - o Tartu linn 1,5 FTE-d,
 - o Tartu vald 0,5 FTE-d.

Jäätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine:

- Jäätmepunktide ja kogumiskohtade arv: 144 jäätmepunkti (1/2 tänasest mahust) ja viis jäätmejaama – jäätmepunktide arv väheneb kõigis omavalitsustes proportsionaalselt sama palju, jäätmejaamad jäävad alles tänasesse asukohtadesse ning kulud jagunevad proportsionaalselt vastavalt elanike arvule.
- Ühe jäätmepunkti haldamise kulu keskkonnaspetsialistile on ca 0,25 tundi kuus ning jäätmejaama haldamise kulu 20 tundi kuus.
- Ühe jäätmepunkti haldamisega seotud sisseostetavate teenuste kulu on keskmiselt ca 500 eurot aastas.
- Ühe jäätmejaama haldamisega seotud sisseostetavate teenuste kulu on keskmiselt ca 100 000 eurot aastas.

Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevused:

- Muude tegevuste koguajakulu võrreldes tänasega ei muutu ehk kokku maakonna peale ca 375 tundi kuus.
- Teavitustegevuste korraldamiseks on arvestatud 2 500 eurot aastas jäätmeveopiirkonna kohta.
- Uuringute ja analüüside läbiviimiseks on arvestatud 4 000 eurot aastas jäätmeveopiirkonna kohta.

Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud kaudsed kulud:

- Kontori ja bürookuludeks ning üldhalduskuludeks on arvestatud 15% personalikuludest.
- 15% kõigi töötajate tööajast on arvestatud puhkusteks, koolitusteks jm kaudseteks kuludeks.

¹³ Arveldamise ja võlglastega seotud FTE-de arvu jagamisel omavalitsuste vahel on kasutatud jäätmevaldajate arvu, eeldusel, et jäätmevaldajate arvu kasv suurendab arvete arvu ja võlglaste hulka. Samas on arvestatud, et mõningad toimingud ei pruugi olla seotud otseselt arvete ja võlglaste hulgast ning võib tekkida teatav efektiivsuse kadu, mille tõttu on ümardatud koormust lähima 0,25 FTE-ni.

- Raamatupidamise ja analüüsitoega seotud teemadeks kulub 4 FTE-d¹⁴, sh
 - o 0,2 FTE-d igas omavalitsuses üldise raamatupidamise korraldamiseks, välja arvatud Tartu linn, kus on arvestatud 0,6 FTE;
 - o 0,2 FTE-d igas omavalitsuses analüüsitoeks, välja arvatud Tartu linn, kus on arvestatud 0,6 FTE.

Muud eeldused:

- Keskkonnaspetsialisti brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 1 975 eurot kuus¹⁵. Klienditeenindajate ja raamatupidajate keskmiseks töötasuks on samuti arvestatud 1 975 eurot kuus.
- Abilinnapea/osakonnajuhataja/abivallavanema brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 3 500 eurot kuus.
- Juristi brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 2 500 eurot kuus.
- Ühe kalendriaasta tööajafondiks on arvestatud 2 016 tundi.
- Ülaloodud tööjõukuludele lisanduvad valla- või linnavolikogu liikmete kulu, mis seondub jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja vastuvõtmisega või muude jäätmehooldusteemadega. Eelduslikult on see nii omavalitsuste koos kui ka eraldi toimetamisel sama.
- Analüüsi koostamisel ei ole arvestatud valdkonna ja töötajate üldise juhtimisega seotud kuludega (osakonnajuhi/abilinnapea vm ametikoha kulud), mis eelduslikult jäätmereformi järgselt kasvaksid, sest kasvab nii KOV ülesannete hulk kui ka valdkonnas töötavate inimeste arv.
- Eeldatud on, et kõik omavalitsused teevad jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevusi ise ehk ükski omavalitsus ei ole ühegi jäätmehoolduse korraldamisega seotud organisatsiooni liige.
- Analüüs on koostatud 2025. aasta hindades ehk arvestatud ei ole palga- ega hinnakasvuga.

2.1.2. Reformijärgselt korraldab jäätmehooldust ühisorganisatsioon

Finantsanalüüsi koostamisel on arvestatud järgnevate eeldustega:

Jäätmekava koostamine

- Koostamise sagedus: 5 aasta tagant.
- Koostamise ajaperioodi pikkus: 10 kuud.
- Jäätmespetsialisti ajakulu jäätmekava koostamise perioodil on ca 900 tundi ehk ca 90 tundi kuus.
- Kava koostamisel välist ekspert ei kasutata.

¹⁴ Raamatupidamise ja finantsjuhtimisega seotud FTE-de arvu jagamisel omavalitsuste vahel on eeldatud, et teatud raamatupidamis ja finantsitoimingute hulk on vaja tagada olenemata jäätmevaldajate arvust.

¹⁵ KOV ametikohtade palgaandmed (sh keskkonnaspetsialistid, abivallavanemad, osakonnajuhid) tuginevad analoogsete ametikohtade keskmisele palgale lähtuvalt Rahandusministeeriumi andmetest.

- **KOV kulu:** lisaks ühisorganisatsioonis töötavale jäätmespetsialistile osalevad kava koostamisel ka kuni neli töötajat igast omavalitsusest (nt osakonnajuht, abilinnapea/abivallavanem, finantsosakond, jurist jt), kellest igaüks panustab keskmiselt ca 20 tundi.

Jäätmehoolduseeskirja koostamine

- Koostamise sagedus: 4 aasta tagant.
- Koostamise ajaperioodi pikkus: 6 kuud.
- Jäätmespetsialisti koormus jäätmehoolduseeskirja koostamise perioodil on ca 270 tundi ehk ca 45 tundi kuus.
- Eeskirja koostamisel välist eksperti ei kasutata.
- **KOV kulu:** lisaks ühisorganisatsioonis töötavale jäätmespetsialistile osalevad eeskirja koostamisel ka kuni neli töötajat igast omavalitsusest (nt osakonnajuht, abilinnapea/abivallavanem, ehitus- ja planeerimisosakond jt), kellest igaüks panustab keskmiselt ca 9 tundi.

Korraldatud jäätmeveo tagamine:

- Jäätmeveo ja -käitluse tagamiseks vajalikud hanked viiakse läbi ilma välist abi kaasamata.
- Jäätmeveo ja -käitluse hangete läbiviimise sagedus: iga 5 aasta tagant.
- Läbiviidavate hangete arv: kaks jäätmeveo hanget jäätmeveopiirkonna kohta, kolm maakonnaülest jäätmekäitluse hanget ning üks maakonnaülene konteinerite soetamise hange.
- Ühe hanke läbiviimise tööajakulu on ca 13 tööpäeva ehk 108 tundi (sh kõik 108 tundi teostab jäätmespetsialist ning vajadusel kasutatakse välist juriidilist tuge, mis on kajastatud üldkulude all).
- Jäätmeveopiirkondade arv: 5.
- Jäätmeveo korraldamisega seotud klienditeeninduseks on vajalik 6 FTE-d.
- Arveldamiseks ja võlglastega tegelemiseks on vajalik 3 FTE-d.
- Klienditeeninduskeskkonna (sh täidab jäätmevaldajate registri funktsiooni) juurutamiskulu (ühekordne) on 20 000 eurot ning hilisem litsentsikulu on 50 eurot kaustaja kohta kuus (ehk 600 eurot aastas), sh on ligipääs antud nii kõigile jäätmespetsialistidele, raamatupidajatele kui ka klienditeenindusele.

Jäätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine:

- Jäätmepunktide ja kogumiskohtade arv: 144 jäätmepunkti (1/2 tänasest mahust) ja viis jäätmejaama.
- Ühe jäätmepunkti haldamise kulu keskkonnaspetsialistile on ca 0,25 tundi kuus ning jäätmejaama haldamise kulu 20 tundi kuus.
- Ühe jäätmepunkti haldamisega seotud sisseostetavate teenuste kulu on keskmiselt ca 500 eurot aastas.

- Ühe jäätmejaama haldamisega seotud sisseostetavate teenuste kulu on keskmiselt ca 100 000 eurot aastas.

Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevused:

- Muude tegevuste koguajakulu võrreldes tänasega ei muutu ehk kokku maakonna peale ca 375 tundi kuus (sellest 335 tundi katab ühisorganisatsioon ja 40 tundi KOV-id (järelevalvemenetlused jm taoline)).
- Teavitustegevuste korraldamiseks on arvestatud 20 000 eurot aastas;
- Uuringute ja analüüside läbiviimiseks on arvestatud 32 000 eurot aastas.
- **KOV kulu:** eelduslikult on vaja kohaliku omavalitsuse poolt kontakti, kellega vajadusel arutada jäätmehoolduse korraldamisega seotud piirkondlikke probleeme. Samuti, kuna ühisorganisatsioon ei saa ise korraldada haldusmenetlust (kui selleks peaks tekkima vajadus), siis peab ka seda rolli kandma KOV. Nimetatud tegevusteks on arvestatud keskmiselt 8 tundi kuus KOV-i kohta.

Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud kaudsed kulud:

- Kontori ja bürookuludeks ning üldhalduskuludeks on arvestatud 15% personalikuludest.
- 15% kõigi töötajate tööajast on arvestatud puhkusteks, koolitusteks jm kaudseteks kuludeks.
- Raamatupidamise ja analüüsitoega seotud teemadeks on arvestatud 2 FTE-d.
- Organisatsiooni juhtimiseks on arvestatud 1 FTE.
- Sisseostetava teenusena on arvestatud juriidilist nõustamist 800 eurot kuus.

Muud eeldused:

- Jäätmespetsialisti brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 1 975 eurot. Klienditeenindajate ja raamatupidajate keskmiseks töötasuks on samuti arvestatud 1 975 eurot kuus.
- Abilinnapea/osakonnajuhataja/abivallavanema brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 3 500 eurot kuus. Sama töötasu on arvestatud ühisorganisatsiooni juhile.
- Ühe kalendriaasta tööajafondiks on arvestatud 2 016 tundi.
- Ülaltoodud tööjõukuludele lisanduvad valla- või linnavolikogu liikmete kulu, mis seondub jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja vastuvõtmisega või muude jäätmehooldusteemadega. Eelduslikult on see nii omavalitsuste koos kui ka eraldi toimetamisel sama.
- Analüüs on koostatud 2025. aasta hindades ehk arvestatud ei ole palga- ega hinnakasvuga.

2.2. Alternatiivide võrdlus

Alljärgnevas tabelis on toodud kahe alternatiivi võrdlus. Eelduslikult suudab ühisorganisatsioon pakkuda jäätmehoolduse korraldamist mõnevõrra soodsamalt kui KOV-id eraldiseisvalt. Peamine erinevus tuleneb planeeritud väiksemast töötajate arvust. Analüüsi teostajate hinnangul vajavad KOV-id eraldiseisvalt enam töötajaid, sest keeruline võib olla leida osalise koormusega töötajaid (nagu see on paljudel juhtudel arvestuslikult vajalik) ning väiksema koormuse puhul ei pruugi töötajatel tekkida piisavat vilumust, et teha ära vajalik töö ettenähtud koormusega. Lisaks peab arvestama, et isegi kui KOV-id planeerivad ühele töötajale mitu rolli (näiteks jäätmehoolduse klienditeenindaja rollile lisaks täidab töötaja nt assistendi rolli), siis juhul kui lisanduv töömaht ei mahu olemasolevatele töötajatele, tekib ikkagi vajadus leida pigem täiskohaga töötaja ehk tekib ikkagi täiskohaga töötaja palgakulu.

Tabel 1. Jäätmehoolduse korraldamise alternatiivide võrdlus (10 aasta keskmine)

	KOV-id eraldi	Ühisorganisatsioon
Töötajate arv		
<i>Keskkonnaspetsialist</i>	4,73	3,60
<i>Klienditeenindaja</i>	7,25	6,00
<i>Raamatupidaja/finantsist</i>	8,00	5,00
<i>Jurist</i>	eraldi juristi pole, juriidiliste küsimustega toetab KOV (üld)jurist	eraldi juristi pole, juriidiline nõustamine ostetakse vajadusel sisse
<i>Asutuse juht</i>	eraldi juhti pole, juhtimisfunktsiooni täidab osakonnajuhtaja(d)	1,00
Kulud (aastas, keskmine)	1 491 333	1 328 434
<i>Personalikulud</i>	704 203	598 419
<i>KOV-id</i>	704 203	27 384
<i>Ühendasutus</i>	0	571 035
Sisseostetavate teenuste kulud	681 500	634 760
Üldkulud	105 630	95 255

Vaadates kulude kujunemist erinevate tegevuste lõikes detailsemalt (vaata ka alljärgnevas tabel), siis tekib ühisorganisatsiooni puhul peamine kulude kokkuhoid jäätmeveopiirkondade ühildamisest, mis võimaldab koostada ühise jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja ning viia läbi vähem hankeid. Lisaks on ühisorganisatsioonis vaja kokkuvõttes ka vähem ressursi klienditeeninduse ja raamatupidamise tagamiseks tulenevalt eelnevalt kirjeldatud spetsialiseerumise võimalustest, vilumuse tekkimisest ja mastaabiefektist. Samuti võimaldab ühisorganisatsiooni koondunud kompetents hoida kokku mõne sisseostetava teenuse pealt, näiteks jäätmekava koostamine kui ka vähesel määral välise kommunikatsioonitegevuste ning uuringute ja analüüside arvelt. Väiksemad on ka IT-lahendusega seotud kulud, eelkõige väiksematest juurutuskuludest

tulenevalt. Võrreldes KOV-ide eraldiseisvalt jäätmehoolduse korraldamisega vajab ühisorganisatsioon täiendavat juhti, mis on täiendav kulu. Samas peab arvestama, et vastavat juhtimisfunktsiooni peab ka KOV-is keegi kandma, mida analüüsis ei ole eraldi arvestatud. Teisalt on oluline tähele panna, et jäätmehoolduse korraldamisega seotud ülesannete KOVist välja delegeerimisega võib väheneda tänaste keskkonnaspetsialistide töömaht, kuid samas ei ole võimalik ametikohta kaotada, sest täitmist vajavad muud keskkonnaspetsialisti pädevusse jäävad tööülesanded. Seega võib tekkida ühisorganisatsiooni loomisel situatsioon, kus rolli KOVist välja delegeerimisega ei vähene KOVi tööjõukulud. Nimetatud situatsiooni ennetamine lahendamine nõuaks igas KOVis eraldi võimalike rollide ümberjaotamise analüüsi, kuid ei pruugigi olla kõigis KOVides lõpuni lahendatav.

Tabel 2. Jäätmehoolduse korraldamise alternatiivide võrdlus olulisemate tegevuste lõikes (10 aasta keskmine)

	KOV-id eraldi	Ühisorganisatsioon
Personalikulud	704 203	598 419
<i>Jäätmekava koostamine</i>	11 381	6 400
<i>Jäätmehoolduseeskirja koostamine</i>	6 703	3 683
<i>Korraldatud jäätmeveo tagamine</i>	376 185	290 672
<i>Jäätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine</i>	25 675	25 675
<i>Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevused</i>	70 795	84 651
<i>Muud jäätmehoolduse korraldamisega mitteseotud tegevused</i>	213 465	187 339
Sisseostetavad teenused	681 500	634 760
<i>Jäätmekava koostamine</i>	12 800	0
<i>Jäätmehoolduseeskirja koostamine</i>	0	0
<i>Korraldatud jäätmeveo tagamine</i>	38 200	10 760
<i>Jäätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine</i>	572 000	572 000
<i>Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud kaudsed tegevused</i>	58 500	52 000
Muud üldhalduskulud	105 630	95 255
<i>Juriidiline nõustamine</i>	0	9 600
<i>Kontori- ja bürookulud ja muud üldhalduskulud</i>	105 630	85 655

Eelduslikult kantakse jäätmehoolduse korraldamisega seotud kulud maksimaalselt edasi jäätmevaldajatele. Täpne edasikandmise mehhanism vajab eraldi arutelu ja otsustamist, kuid alljärgnevates tabelites on kajastatud, kui suured võiksid olla kulud ühe elaniku kohta ning kui suured ühe jäätmevaldaja kohta. Väljatoodud kuludele lisanduvad jäätmeveo ja -käitlemisega seotud kulud, mis eelduslikult võiksid olla kuni 20% soodsamad

optimaalsemate veoringide korral (KOV-ide ülesed veopiirkonnad) ning suuremate koguste korral ehk ühisorganisatsioonis.

Juhul kui eesmärgiks on jäätmehoolduse korraldamisega seotud kulude täies mahus edasikandmine jäätmetekitajale, siis on oluline, et vastavad kulud oleksid ka üheselt eristatavad. See on oluliselt lihtsam, kui üheselt on eristatavad jäätmehoolduse korraldamisega seotud töötajad (ehk nimetatud töötajad ei kannu mitut funktsiooni). Nimetatud eesmärki toetab kõige paremini ühisorganisatsiooni alternatiiv.

Tabel 3. Jäätmehoolduse korraldamisega seotud kulude edasikandmine elaniku kohta

Omavalitsus	KOV-id eraldi		Ühisorganisatsioon	
	Kulu elaniku kohta aastas (EUR)	Kogukulu aastas (EUR)	Kulu elaniku kohta aastas (EUR)	Kogukulu aastas (EUR)
Tartu linn	6,8	638 832	8,2	771 805
Elva vald	10,0	147 261	8,2	120 964
Kambja vald	10,2	144 347	8,2	115 459
Kastre vald	15,1	97 666	8,2	52 917
Luunja vald	16,4	99 337	8,2	49 616
Nõo vald	21,5	97 855	8,2	37 280
Peipsiääre vald	20,9	110 513	8,2	43 243
Tartu vald	11,6	155 522	8,2	109 766

Tabel 4. Jäätmehoolduse korraldamisega seotud kulude edasikandmine jäätmevaldaja kohta

Omavalitsus	KOV-id eraldi		Ühisorganisatsioon	
	Kulu elaniku kohta aastas (EUR)	Kogukulu aastas (EUR)	Kulu elaniku kohta aastas (EUR)	Kogukulu aastas (EUR)
Tartu linn	28,2	638 832	28,9	655 011
Elva vald	32,4	147 261	28,9	131 477
Kambja vald	33,4	144 347	28,9	125 081
Kastre vald	46,4	97 666	28,9	60 891
Luunja vald	62,4	99 337	28,9	46 102
Nõo vald	70,1	97 855	28,9	40 372
Peipsiääre vald	32,9	110 513	28,9	97 095
Tartu vald	31,0	155 522	28,9	145 021

3. Ühisorganisatsiooni organisatsioon ja struktuur

3.1. Organisatsioon

Alljärgnevalt on analüüsitud jäätmehoolduse korraldamiseks Tartumaal omavalitsuste üleselt kolme alternatiivi:

1. **Alternatiiv I:** luuakse uus ühisorganisatsioon maakonnaüleselt jäätmehoolduse korraldamiseks.
2. **Alternatiiv II:** jäätmehoolduse korraldus on osa juba toimivast maakondlikust ühisorganisatsioonist (nt TOL-ist).
3. **Alternatiiv III:** Tartumaa omavalitsused liituvad Eesti Jäätmehoolduskeskusega (EJHK), kes pakub vajalikke teenuseid.

Kõigi alternatiivide puhul peaks jäätmehooldust korraldava organisatsiooni ülesanne olema võtta maksimaalselt üle jäätmehoolduse korraldamisega seotud kohustusi kohalikult omavalitsuselt nagu kirjeldatud ptk-s 1.

3.1.1. Alternatiiv I: luuakse uus ühisorganisatsioon maakonnaüleselt jäätmehoolduse korraldamiseks

Ühisorganisatsiooni loomiseks on peamiselt kaks võimalust:

1. ühissettevõtte loomine,
2. MTÜ/SA loomine,
3. ühisasutuse loomine.

Ühissettevõtte loomine

Levinud KOV-ülesete ühissettevõtte näidetena saab tuua vee-ettevõtluse. Käesoleva analüüsi raames vaadeldi lähemalt AS Emajõe Veevärk näidet, mis on loodud sihtotstarbeliselt haldusülesannete täitmiseks. Ettevõttes on palju väikseid osanikke, osalus on jaotunud vastavalt varade väärtusele. Enamasti vastavad ka tehtavad investeeringud konkreetse piirkonna müügitahule.

Võrreldes vee-ettevõttega peab jäätmehooldusettevõttes arvestama järgmiste erisustega:

- Jäätmehooldusettevõttel oleks võrreldes vee-ettevõttega pigem teenuste korraldamise kui investeeringute korraldamise funktsioon.
- Jäätmehooldusettevõttel saab olema oluliselt väiksemas mahu varasid.
- Investeeringumaksud võrreldes vee-ettevõttega on väiksemad ja hõlmavad pigem arendusi (nt tarkvara süsteemid jms).

- Tulu on võimalik teenida, kuid võrreldes vee-ettevõttega ei ole tulukus regulaatori poolt reguleeritud ning seetõttu võib olla kasumi teenimine nii poliitiliselt kui ka elanike vaates tundlikum.
- KOV-ide osalus ettevõttes tuleks kokku leppida tarbijate arvu, elanike arvu, jäätmemahu või muude näitaja baasil – sarnaselt vee-ettevõtetega üleantava vara mahu kasutamine on keeruline.

MTÜ loomine

Ka KOV-ide poolt loodud MTÜ kasutamine on levinud praktika – tavapärasemalt on need küll ühe omavalitsuse põhised, kuid kasutatakse ka omavalitsuste üleseid lahendusi. MTÜ-s kasutatakse tarbijatelt laekunud tulu põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks (mitte kasumi teenimiseks). MTÜ miinuseks võib-olla keerukam reservi (kasumi) kogumine, mille arvelt katta erakorralisi jäätmehoolduse korraldamisega seotud kulusid. Samas on oluline tähele panna, et nt võrreldes vee-ettevõtlusega puudub jäätmehoolduse korraldamise valdkonnas ühtne määratlus, milline on mõistlik kasum, ning selle tõttu võib olla keeruline üleüldiselt kasumi teenimist ka äriühingu puhul planeerida. Mõistlikum on planeerida erakorralised kulud suhtena muudesse kuludesse. MTÜ-le kehtivad ettevõttega sarnased maksunõuded (nt käibemaksukohustus), va kasumile seatavad maksud. Eelduslikult on MTÜ eeliseks võrreldes ettevõtetega laiem ligipääs toetusvahenditele (oleneb küll toetusmeetmete ülesehitusest). Jäätmereformiga kaasnevad toetusmeetmed võimaldavad katta osa kuludest toetuste abil, mistõttu ei lasu kogu rahaline koormus jäätmevaldajal ning MTÜ-l on võimalus vajalikke toetusi taotleda. MTÜ formaat võimaldab lihtsamini osaleda ka (rahvusvahelistes) projektides ja lüüa kaasa valdkonna võrgustike töös.

Ühisasutuse loomine

Ühisasutuse loomine kohalike omavalitsuste vahel on juriidiline võimalus, mille aluseks on Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 65. Seaduse kohaselt võivad omavalitsused asutada ühisasutuse avalike ülesannete täitmiseks, kui see on tõhusam või otstarbekam kui ülesande eraldi täitmine. Ühisasutus on juriidiline isik avalik-õiguslikus vormis, mille tegevust reguleerib põhikiri ja asutamisleping.

Praktilised kogemused Eestis näitavad, et ehkki ühisasutuste loomist on mitmel pool kaalutud (nt sotsiaal- ja haridusteenuste korraldamisel), siis tegelikult toimivaid ja püsivaid ühisasutusi on väga vähe. Põhjuseks on olnud asjaajamise keerukus, juhtimismudeli kokkuleppimine, personaliküsimused ja asjaolu, et KOV-id ei ole suutnud või soovinud loovutada piisavalt juhtimisõigust ega koondada teenuseid tõhususe huvides.

Võrreldes MTÜ-ga võimaldab ühisasutus paremat õigusselgust, eriti haldusfunktsioonide täitmisel. Samuti võimaldab MTÜ paremini hallata avaliku võimu teostamisega seotud tegevusi (sh järelevalve, registrite haldus jms) suurema paindlikkusega ning võib pakkuda suuremat usaldusväarsust teistele avaliku sektori osapooltele ja rahastajatele (nt

riigiasutused). Asutuse juhtimis- ja järelevalvesüsteemi kujundamine võib olla mahukas, struktuur vähem paindlik ja aeglasem administreerimine kui MTÜ-s/ettevõttes ning võib vajada eraldi valitsuse või ministeeriumide seisukohta või kooskõlastust.

Ühisasutuse vorm oleks teoreetiliselt sobiv, kui soovitakse tugevalt institutsionaliseeritud ja pikaajaliselt toimivat koostöömudelit, kus jäätmehoolduse võetakse täielikult avaliku sektori kontrolli alla. Samas eeldab see väga head poliitilist koostööd ja pikaajalist kohustuste võtmist. Kui seni pole ükski ühisasutus KOV-ide koostöös edukalt käivitunud, tuleb seda arvestada tõsise riskina. Seetõttu võib olla otstarbekam alustada paindlikuma vormiga (nt MTÜ) ja vajadusel hiljem liikuda ühisasutuse suunas, kui selle järele tekib vajadus.

3.1.2. Alternatiiv II: jäätmehoolduse korraldamine on osa juba toimivast maakondlikust ühisorganisatsioonist (nt TOL-ist)

Teiseks alternatiiviks on koondada jäätmehoolduse korraldamine juba toimiva ja olemasoleva omavalitsusteülese organisatsiooni (nt omavalitsuste liidu) alla. Selles mudelis ei looda uut organisatsiooni, vaid jäätmehoolduse korraldamise valdkond integreeritakse olemasoleva organisatsiooni struktuuri, kas eraldi üksusena või valdkondliku töögrupina. Organisatsioon täidab funktsiooni omavalitsuste ühishuvide esindajana.

Võimaliku töökorralduse kohaselt luuakse mõne olemasoleva organisatsiooni juurde eraldi jäätmehoolduse korraldamise valdkonnaüksus, mida juhiks jäätmehoolduse ja ringmajanduse koordinaator. See üksus tegutseks olemasoleva organisatsiooni struktuuri sees.

Olemasoleva organisatsiooni eelisteks jäätmehoolduse korralduse eestvedajana oleksid olemasolev struktuur, administratiivne paindlikkus ja väljakujunenud protsessid (teatud teenused ja positsioonid on juba loodud, nt juhtkond, teenuslepingud telefonioperaatorite ja võrguteenuste osutajatega jne) ning jäätmehoolduse korraldamist oleks võimalik integreerida organisatsiooni poolt veetavate teiste valdkondadega (nt haridus, kliima, transport). Peamiseks piiranguks on asjaolu, et arvestades olemasolevaid koostööorganisatsioone Tartu maakonnas, siis oleks jäätmehoolduse korraldamise üksus tänasest meeskonnast, mis katab mitmeid valdkondi, suurem või vähemalt sama suur. See võib mõjutada ilmselt negatiivselt teiste vastutusvaldkondade arengut (jäätmehoolduse korraldamine hõlmab proportsionaalselt liiga suure osakaalu kogu organisatsioonist). Lisaks on seeläbi keerukam ka määratleda jäätmehoolduse korraldamisega seotud kulusid, mida oleks võimalik elanikelt koguda – juhul kui organisatsioon tegeleb ainult jäätmehoolduse korraldamisega, siis saab lugeda jäätmehoolduse korraldamisega seotuks kõiki organisatsiooni kulusid.

Seetõttu ei ole jäätmehoolduse korraldamise koondamine mõne olemasoleva organisatsiooni alla analüüsi koostajate hinnangul optimaalne alternatiiv – see toob kaasa

juhtimiskoormuse kasvu olemasolevas struktuuris, ei taga piisavat spetsialiseerumist ning piirab võimalusi kulude otstarbekaks ja läbipaistvaks kandmiseks teenuse kasutajale.

3.1.3. Alternatiiv III: teenust ostetakse sisse Eesti Jäätmehoolduskeskusest

Antud alternatiivi kohaselt ei koordineerita Tartumaa jäätmekorraldust maakondliku ühisorganisatsiooni kaudu, vaid kõik omavalitsused ostavad teenuse sisse Eesti Jäätmehoolduskeskusest (EJHK), mis esindab täna üle-Eestilist koostöö formaati. Mõned Tartumaa KOV-id juba täna kasutavad EJHK teenuseid, seega oleks tegemist olemasoleva mudeli laiendamisega kogu maakonnale. Samas on oluline rõhutada, et EJHK ei paku kõiki käesoleva analüüsi raames käsitletud teenuseid, mis on jäätmereformi rakendamiseks vajalikud. Näiteks ei paku EJHK järgmisi teenuseid: täielik klienditeeninduse ja arvelduse korraldus KOV-i nimel, avalike jäätmepunktide ja kogumisvõrgustike kavandamine ja haldus, süstemaatiline elanike teavitamine ja kommunikatsioon, andmeanalüüsi ja aruandluse funktsioonid. Samuti ei paku EJHK ka KOV-ide piiride üleste (efektiivsemate) jäätmeveopiirkonda disainimise teenust, maakonnaüleseid koordineeritud kampaaniaid, ühist konteinerite süsteemi jmt võimalike Tartumaa identiteeti tugevdavaid tegevusi.

Töökorraldus eeldab, et iga omavalitsus sõlmib individuaalse koostöölepingu EJHK-ga. Võimalik on ka mitmepoolne raamkokkulepe (nt maakondliku koordinatsiooni eesmärgil), kuid juriidiline vastutus ja tellimus jääb siiski KOV tasandile. EJHK ei saa otsustada omavalitsuse eest – see jääb kohaliku omavalitsuse ülesandeks.

EJHK teenuste kasutamise eelisteks on nende kogemus (teenindavad juba paljusid omavalitsusi) ning kiire rakendatavus – võimalik on osutada teatud teenuseid kohe, ilma uusi struktuure loomata. See võib pakkuda väiksematele omavalitsustele mõningast halduskoormuse leevendust ja kulusäästu võrreldes olukorraga, kus kogu jäätmehooldus on korraldatud iseseisvalt ja ilma koostööpartneriteta. Siiski tuleb rõhutada, et see potentsiaalne kuluefektiivsus kehtib vaid üksikute standardsete teenuste puhul ning ei tähenda, et EJHK lahendus oleks väiksematele KOV-idele soodsam kui maakondlik ühisorganisatsioon. Seega tuleks EJHK kuluefektiivsust hinnata valikuliselt ja mitte üldistada kogu jäätmehoolduse korraldamisele.

EJHK teenuste kasutamise peamisteks puudusteks on asjaolu, et juhtimisotsuseid ei tehtaks Tartumaa vajadustest lähtuvalt. Jätakuksid tänased väljakutsed, näiteks:

- Ebaregulaarsed või ülekoormatud pakendipunktid, eriti tiheasustusaladel, kus on sageli probleeme valesti sorteeritud jäätmetega ja punktide ületäitumisega. Kuna EJHK ei halda taristut ega tee piirkondlikke investeeringuid kogumisvõrgustikku, ei suudaks nad neid kitsaskohti ise lahendada.
- Klienditeeninduse killustatus ja infopuudus, näiteks elanikud ei tea, kuhu pöörduda või millised on nende õigused seoses vabastustega või konteinerite vahetusega.

EJHK ei võta täit vastutust lõpptarbijaga suhtlemise eest ega paku universaalset kontaktpunkti kogu maakonna elanikele.

- Ebakõlad hanketingimustes ja vedajate vahetamisel tekkivad probleemid (nt konteinerite ümbervahetus, info kadumine, teenuse katkestused).
- Jäätmeandmete kogumise ja analüüsi vähene ühtlustatus, mis takistab sihtarvude seiret ja reformi eesmärkide täitmise kontrolli.
- Teavitustöö ebaühtlane tase ja piirkondlikult vähene sihistus, näiteks elanike sorteerimisharjumuste kujundamine või jäätmemaksu mõistmine.

Lisaks võib teenuse delegeerimisel EJHK-le jääda tahaplaanile kohaliku eripäraga arvestamine, väiksem paindlikkus uuenduslike lahenduste rakendamisel ja erivajaduste lahendamisel ning väheneda piirkondlik koostöö, sest kõik tellivad teenust iseseisvalt. Kui kõik KOV-id ostavad lõpuks teenust EJHK-lt, tekib monopoolne seisund jäätmehoolduse korraldamises, mis ei teeni reformi eesmärke.

Võrreldes omavahel üle-Eestilist (EJHK) ja regionaalset koostööformaati (Tartumaa ühisorganisatsioon), saab välja tuua järgmised erisused:

- Regionaalses koostöös on igal liikmel (8 KOV-il) reaalne hääleõigus ja mõju otsustele, paindlikum ja kiirem otsustusprotsess. Üle-Eestilises ühisorganisatsioonis on iga KOV-i hääel märgatavalt väiksema kaaluga ning protsess pikem.
- Tartumaa üleses ühisorganisatsioonis tekib kohapealne jäätmehoolduse pädev meeskond. Üle-Eestilises ühisorganisatsioonis delegeeritakse ülesanded keskusele ning kohapealset jäätmevaldkonna ekspertiisi ja pädevust ei teki.
- Regionaalne koostöö 8 KOV-i üleselt on piisavalt suur, et saavutada mastaabiefekt hangetes ja tehnilistes lahendustes, samas säilitades paindlikkus kohapealsete eripäradega arvestamisel. Üle-Eestilises koostöös rakendatakse sarnast mudelit kõikides omavalitsustes ning erioludega arvestamine ei pruugi saada tähelepanu.
- Tartumaa ülese ühisorganisatsiooni kaudu on võimalik arendada maakondlikku jäätmejaamade võrgustikku ja kogumissüsteeme vastavalt kohalikele plaanidele, hoides arvestatava osa kontrollist ja kasust piirkonda. Suure organisatsiooni puhul on risk, et Tartumaa huvid hajuvad üldises eelarves ning pikas perspektiivis makstakse kinni teiste piirkondade investeeringuid.
- Kohalik jäätmehoolduse nõuab elanike koostööd (sortimine), mida suudab paremini läbi teavituse suunata regionaalne ühisorganisatsioon. Riigiülesel tasandil võib tunduda jäätmehooldus kaugel ja anonüümse teenusena, vähendades elanike motivatsiooni osaleda.

3.1.4. Sobilikuima alternatiivi ettepanek

Analüüsi teostajate ettepanekul on kokkuvõtteks Tartumaa jaoks kõige mõistlikum luua uus ühisorganisatsioon, mis võimaldab jäätmekorraldust juhtida maakondlikult,

strateegiliselt ja terviklikult. Eraldi organisatsioon tagab omavalitsustele suurema kontrolli, ühtse lähenemise, parema koostöö ja paindlikkuse nii hangete, teavituse kui ka arendustegevuste korraldamisel. Ühisorganisatsiooni näol luuakse Tartumaa KOV-ide huvidest lähtuv kompetentsikeskus, mida teised kaalutud alternatiivid ei paku. Tartumaa kaheksa omavalitsust on piisavalt suur piirkond, et saavutada mastaabiefekt hangetes ja tehnilistes lahendustes, ent piisavalt väike, et kohanduda kohalike vajadustega (nt hajaasustuse teenindamine, biojäätmete kogumise korraldus). Kuni ühisorganisatsioon ei tegele ise jäätmeveo ja -käitluse teenuste osutamisega, vaid jäätmehoolduse korraldamisega, on mõistlikum tegutseda MTÜ formaadis. Kui omanikel tekib soov võtta jäätmeveo või -käitluse korraldamisel suurem roll, siis on asjakohane toimetada äriühinguna.

Mõne olemasoleva organisatsiooni alla jäätmehoolduse korralduse koondamine piirab valitud organisatsiooni teiste vastutusvaldkondade arengut. Teenuse sisseost EJHK-lt pakub küll haldusmugavust, kuid hajutab juhtimist, vähendab paindlikkust ja võib viia sõltuvuseni ühest teenusepakkujast.

3.2. Struktuur

Juhtimismudel

Soovituslikult luuakse jäätmehoolduse korraldamiseks ühisorganisatsioon mittetulundusühinguna (MTÜ), mille liikmeteks on Tartumaa omavalitsused. MTÜ vorm võimaldab keskenduda avaliku huvi teenimisele ning tagab paindlikkuse nii juhtimises kui ka rahastuses. MTÜ **kõrgeimaks juhtorganiks** on üldkoosolek, kuhu kuuluvad liikmesomavalitsuste volitatud esindajad (nt vallavanemad, linnapead või volikogude esimehed – otsus esindaja osas tehakse iga KOV-sisese kokkuleppe alusel). Üldkoosolek kinnitab MTÜ põhikirja, eelarve, strateegilised arengusuunad, valib juhatuse liikmed ning annab vajadusel neile suuniseid. Üldkoosolekul on ka õigus otsustada liikmeks võtmise ja väljaarvamise üle ning muuta MTÜ tegevuse aluseid.

Igapäevase juhtimise eest vastutab organisatsiooni juht, kes viib ellu üldkoosoleku otsuseid ning korraldab organisatsiooni strateegilist ja operatiivset tööd. Organisatsiooni juht esindab MTÜ-d juriidiliselt, vastutab töökorralduse, partnerlussuhete, personali ja eelarve täitmise eest.

Selline kahe tasandiga juhtimismudel (üldkoosolek + organisatsiooni juht) tagab omavalitsustele piisava kontrolli ja esindatuse, samas võimaldades MTÜ-l paindlikult ja tõhusalt toimida operatiivsetes küsimustes.

Töötajad

Ühisorganisatsiooni juurde koondatakse jäätmehoolduse korraldamisega seotud vajalikud ametikohad, mis katavad nii jäätmehoolduse korraldamise kui ka sellega seotud tugifunktsioonid:

- **Ühisorganisatsiooni juhi (1,0 FTE)** peamine ülesanne on organisatsiooni igapäevane juhtimine, meeskonna koordineerimine ning suhete hoidmine liikmesomavalitsuste ja väliste partneritega. Organisatsiooni juht vastutab ka jäätmespetsialistide töö koordineerimise eest. Ideaalis võiks juht olla valdkonna sisulise kogemusega ekspert ning vedada jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja koostamise ning seiramise protsessi, kaasates jäätmespetsialiste. Lisaks vastutab organisatsiooni juht strateegiliste eesmärkide püstitamise ja nende saavutamiseks vajaliku tegevuskava elluviimise eest, selgitab eesmärgid ja tegevuskava elluviimist KOV juhtidele.
- **Jäätmespetsialistide (3,6 FTE)** pädevusse kuuluvad valdkonnapõhised ülesanded, nagu jäätmekavade koostamine ja nende elluviimise üle järelevalve teostamine, aruannete koostamine, teavitustegevus, jäätmevaldkonna seire, jäätmeveo ja -käitlemise hangete läbiviimine, jäätmeprojektide elluviimine. Ühisorganisatsioonis luuakse spetsialistidele järgmised tingimused spetsialiseerumiseks:
 - Iga jäätmespetsialist on peamiseks kontaktpunktiks vähemalt ühele omavalitsusele ja teiseseks kontaktpunktiks samuti vähemalt ühele omavalitsusele. See tagab, et vähemalt üks spetsialist on kursis iga omavalitsuse eripäradega. Teiseseks kontaktpunktiks olemine võimaldab paindlikumalt korraldada puhkuste perioodil asendusi. Lisaks omavalitsuse kontaktpunktiks olemisele on igal spetsialistil ka oma fookusvaldkond.
 - Jäätmespetsialistide spetsialiseerumine toimub järgmistes valdkondades:
 - Hangete ettevalmistamine ja läbiviimine. Spetsialist kogub vajaliku sisendi ja andmed, valmistab ette hanke tehnilise kirjelduse ning vajadusel juriste kaasates teostab toimingud riigihangete keskkonnas, sh päringutele vastamine, hangete tulemuste hindamine, lepingu sõlmimine, lepingu täitmise üle järelevalve teostamine.
 - Kommunikatsiooni- ja teavitustegevused. Spetsialisti ülesandeks on kodanike teavitamine jäätmevaldkonda puudutavates küsimustes, sh riiklike juhiste ja muudatuste kommunikeerimine (sh jäätmemaksu ja jäätmereformiga kaasnevad muudatused); liigitikogumise kampaaniate, infopäevade, koolituste korraldamine; haldab ja kavandab erinevaid suhtluskanaleid ja loob nendesse sisu, sh pressiteated jms; korraldab kriisikommunikatsiooni, sh suhtlus teenusekatkestuse jm probleemide korral; suhtleb omavalitsustega

jäätmevaldkonna teemade kajastamise vaatest; korraldab siseinfo liikumist; vajadusel esindab organisatsiooni meedias.

- Jäätmepunktide ja jäätmekeskuste haldamine. Spetsialisti ülesandeks on jäätmepunktide ja jäätmekeskuste kavandamine, arendamine ja haldamine, sh hindab vajadust, sõlmib ja haldab lepinguid operaatorite ja teenuseosutajatega, teostab punktide ja keskuste üle järelevalvet, vajadusel menetleb rikkumisi, kogub ja analüüsib andmeid, koostab aruandeid, vajadusel nõustab kodanikke.
- Järelevalve teostamine. Spetsialisti ülesandeks on tuvastada rikkumisi ja teostada eeltegevused rikkumise menetlemiseks kohaliku omavalitsuse vastavale spetsialistile (sh koguda sisendit, valmistada ette dokumentatsioon).
- Logistika korraldamine. Vajalik eelkõige jäätmeveopiirkondade efektiivseks planeerimiseks ja vajadusel korrigeerimisel. Võimalik kaaluda ka sobiliku spetsialisti puudumisel välise teenuseosutaja kaasamist.
- **Klienditeenindajad (6,0 FTE)**, kelle ülesandeks on vastata jäätmevaldajate päringutele, korraldada infovahetust, hallata andmebaase (sh lepingupartnerite ja klientide info) ning tagada sujuv kliendisuhtlus. Samuti on võimalik/mõistlik klienditeenindajate seast valida üks valdkonna juht, kes muuhulgas koordineerib teiste klienditeenindajate tööd, tegeleb värbamisega jm taoline.
- **Raamatupidajad ja finantsistid (5,0 FTE)**, kes tegelevad lepinguliste suhete haldamise, arvete väljastamise ning finantsaruandlusega. Samuti on võimalik/mõistlik raamatupidajate/finantsistide seast valida üks valdkonna juht, kes muuhulgas koordineerib teiste valdkonna töötajate tööd, tegeleb värbamise jm taolisega.

Olenevalt reaalsest värbamissituatsioonist ja töökorralduse kujunemisest on võimalik, et tegelik jäätmespetsialistide arv kujuneb mõnevõrra suuremaks klienditeenindajate ja raamatupidajate/finantsistide arvu vähenemise arvelt. See eeldab, et jäätmespetsialistid võtavad enda kanda mõnevõrra suurema rolli kliendisuhtlusest ja/või andmeanalüüsist.

Lisaks eelmainitud ametikohtadele võib esineda vajadus **õigusteenuste** järele. Juristi abi on eriti oluline hangete ettevalmistamisel ja läbiviimisel, samuti vaidluste menetluses. Samas puudub vajadus (töömaht) püsiva ametikoha loomiseks ning selle asemel on planeeritud õigusteenuse sisseostmine. Paindlik lähenemine võimaldab hoida kulud kontrolli all ning tagada siiski professionaalse õigusliku toe olemasolu, kui see on kriitiline.

Erinevad ametipositsioonid ja spetsialiseerumine võimaldavad organisatsioonis luua valdkonnapõhiseid töörühmasid (andmehaldus, teavitus, lepingupartnerite koostöö, ringmajandusprojektid), tõstes nii teenuste kvaliteeti kui ka töötajate motiveeritust. Lisaks

võimaldab see vajadusel juurde liidestada uusi tegevussuundi (nt kogukonnapõhised lahendused jms). Juhtivspetsialistide roll võimaldab tööjaotuse efektiivsemat korraldust, sh personalitöö ülesannete täitmine.

Organisatsiooni efektiivse toimimise tagavad standardiseeritud tööprotsessid ja ühtne tarkvarasüsteem. Ka lõplik personali hulk sõltub info- ja tarkvarasüsteemide olemasolust ja funktsionaalsusest – näiteks hästi toimiva arvete väljastamise süsteemi puudumise korral on vajalik palgata enam raamatupidajaid.

3.3. Ühisorganisatsiooni rajamise tegevuskava

Täielikult funktsioneerivat ühisorganisatsiooni on mõistlik üles ehitada etappide kaupa, testides erinevaid funktsioone, luues protsesse ja liites järk-järgult liikmeid. Etapiti üleminek võimaldab alustada madalama baaseelarvega ja keskenduda põhifunktsioonide toimivusele.

I etapp – eeltöö ja kokkulepped (kuni 6 kuud)

Vastutab: omavalitsuste juhtkond ja ajutine projektijuht / tulevane organisatsiooni juht.

- KOV-ide juhtide vahel sõlmitakse poliitiline kokkulepe ühisorganisatsiooni loomiseks ning värvatakse tulevane juht, kelle ülesanne on ühisorganisatsiooni ülesehituse juhtimine.
- Luuakse selgus organisatsiooni eesmärkides, jäätmeveopiirkondades, peamistes funktsioonides ja etappides, mil teenused üle antakse (nt hanked, arveldus, teavitustöö).
- Valitakse sobiv juriidiline vorm.
- Koostatakse rahastusmudel ja vastutuste jaotus, määratletakse liikmeks astumise tingimused ja töötatakse välja põhikirja eelnõu.
- Lepitakse kokku esimesed pilootomavalitsused, kes liituvad ja vajadusel toovad üle töötajad.

II etapp – asutamine ja struktuuri loomine (6-12 kuud)

Vastutab: ühisorganisatsiooni juht koostöös KOV-ide esindajatega.

- Asutatakse organisatsioon (nt MTÜ), moodustatakse juhatus ja sõlmitakse liikmeslepingud.
- Luuakse organisatsioonile visuaalne identiteet, kodulehed jm taoline.
- Luuakse töökorraldus ja personaliplaan, sh värbamiskava (sisaldab muuhulgas plaani, kas ja mis mahu on võimalik kasutada organisatsiooni loomisel tänaseid töötajaid ning milliseid muudatusi peavad KOVid ette nägema – töötajate rollide ümbermängimine, koondamine).

- Koostatakse esmased protsessikirjeldused, määratakse andmehaldustööriistad ja infosüsteemi põhimõtted (kas kasutada olemasolevaid või arendada uut lahendust).

III etapp – käivitamine ja piloottegevused (6-12 kuud)

Vastutab: ühisorganisatsiooni juht ja pilootomavalitsused

- Organisatsioon käivitab esmased funktsioonid (nt üks hange, kliendisuhtlus või kogumispunktide haldus) väljavalitud pilootomavalitsustes.
- IT-lahenduste valik ja testimine (olemasolev või uue arendus).
- Alustatakse kommunikatsiooniga ja avatakse infokanalid.

IV etapp – täiemahuline tegutsemine (alates 2. aastast)

Vastutab: ühisorganisatsiooni juht koos juhatusega

- Teenused võetakse järk-järgult üle vastavalt omavalitsuste otsustele.
- Luuakse jälgimisraamistik (kaebused, kulud, kliendirahulolu) ja alustatakse arendustegevustega (nt projektid, lisateenused).

Ühisorganisatsiooni loomisega seotud eelduslikud kulud on toodud alljärgnevas tabelis. Tabel ei sisalda ühisorganisatsiooni tegevuskulusid. Ühisorganisatsiooni tegevuskulud on toodud peatükis 2 esitatud finantsanalüüsis, nt infosüsteemi soetamine, litsentsitasud, kontori rent, töötajate töötasud pilootperioodil jm taoline. Juhul kui organisatsioon käivitub järk-järgult, siis on tegevuskulud käivitumise perioodil ka proportsionaalselt väiksemad.

Tabel 5. Ühisorganisatsiooni loomise indikatiivne eelarve (kaheks aastaks)

Komponent	Selgitus	Hinnanguline maksumus (EUR)
Projektijuht (eelduslikult asutuse juht)	Töötasu ja kaasnevad kulud (nt sõidukompensatsioon) arvestuslikult 21 kuuks.	105 000
Õigus- ja konsultatsiooniteenused	Nt põhikirja koostamine, rahastusmudeli koostamine, struktuuri nõustamine, jäätmeveopiirkondade analüüs jm taoline.	80 000
Kommunikatsioon ja turundus	Nt veebilehe loomine, infomaterjalide loomine.	15 000
Kontor ja halduskulud	Kontoritehnika, -sisustuse ja arvutite soetamine (2 000 eurot inimese kohta).	32 000
Hüvitised töötajatele, kelle töösuhe KOV-is lõpeb	Eelduslikult suurem osa keskkonnaspetsialistide jätkab KOVides (täites muid keskkonnaspetsialistide ülesandeid), arvestatud on kuni 3 töötaja koondamisega (kes võiksid samal ajal saada tööd ühisorganisatsioonis).	10 000
Ootamatud kulud	Ca 15% eelarvest.	36 000
Kokku		278 000

Lisad

Lisa 1: Finantsanalüüs KOV eraldi jäätmehoolduse korraldamisel ühisorganisatsiooniga sama tööjõuressursiga

Käesolevas lisas on toodud finantsanalüüs kolmandale alternatiivile: jäätmehooldust jäävad reformijärgselt korraldama KOV-id eraldiseisvalt, suutes tagada ülesannete täitmise arvestuslikult optimaalse töötajate arvuga (töötajate arv sama, mis ühisorganisatsioonis). Samas ei pea analüüsi koostajad seda alternatiivi realistlikuks, sest:

- 1) üldjuhul ei võimalda väiksem kogutöötajate arv spetsialiseerumist, mille tõttu ei teki ka niivõrd suurt vilumust,
- 2) mõningad toimingud (nt osaliselt raamatupidamistoimingud, aruandlus, infomaterjalide loomine jm taoline) tuleb teostada hoolimata organisatsiooni suurusest;
- 3) kuigi osaliselt on võimalik liita funktsioone ja võtta töötajaid tööle erinevaid funktsioone täitma, siis tekitab mitme ülesande vahel enda jagamine raskusi keskendumisel ja üldjuhul suurendab seetõttu ülesande täitmisega seotud ajakulu.

Finantsanalüüsi koostamise eeldused

Jäätmekava koostamine

- Kõik omavalitsused koostavad jäätmekava analüüsi esimesel aastal.
- Koostamise sagedus: 5 aasta tagant.
- Koostamise ajaperioodi pikkus: 10 kuud, sh välise eksperdi panus 8 kuu jooksul.
- Keskkonnaspetsialisti ajakulu jäätmekava koostamise perioodil on ühes omavalitsuses ca 360 tundi.
- Lisaks keskkonnaspetsialistile osalevad kava koostamisel ka neli täiendavat valla töötajat, kellest igaühe panus on ca 13 tundi.
- Kava koostamisel kasutatakse välist eksperti, kelle teenuse sisseostmise hind omavalitsuse kohta on keskmiselt 8 000 eurot.

Jäätmehoolduseeskirja koostamine

- Kõik omavalitsused koostavad jäätmehoolduseeskirja analüüsi esimesel aastal.
- Koostamise sagedus: 4 aasta tagant.
- Koostamise ajaperioodi pikkus: 4 kuud.
- Keskkonnaspetsialisti ajakulu jäätmehoolduseeskirja koostamise perioodil on ühes omavalitsuses ca 136 tundi.

- Lisaks keskkonnaspetsialistile osalevad eeskirja koostamisel ka neli täiendavat valla ametnikku, kellest igaühe panus on ca 6 tundi.
- Eeskirja koostamisel välist ekspert ei kasutata.

Korraldatud jäätmeveo tagamine:

- Kõik hanked viiakse läbi analüüsi kolmandal aastal.
- Jäätmeveo ja -käitluse tagamiseks vajalikud hanked viiakse läbi ilma välist abi kaasamata.
- Jäätmeveo ja -käitluse hangete läbiviimise sagedus: iga 5 aasta tagant.
- Läbiviidavate hangete arv: kaks jäätmeveo hanget jäätmeveopiirkonna kohta, kolm jäätmekäitlus hanget iga kohaliku omavalitsuse kohta ning üks konteinerite soetamise hange iga kohaliku omavalitsuse kohta.
- Ühe hanke läbiviimise tööajakulu on ca 15 tööpäeva ehk 120 tundi (sh 108 tundi teostab keskkonnaspetsialist ja 12 tundi jurist).
- Jäätmeveopiirkondade arv: 9 (kaks Tartu linnas ja ülejäänud omavalitsustes igaühes üks).
- Klienditeeninduskeskkonna (sh täidab jäätmevaldajate registri funktsiooni) juurutamiskulu (ühekordne) on 20 000 eurot omavalitsuse kohta ning hilisem liitsentsikulu on 50 eurot kaustaja kohta kuus (ehk 600 eurot aastas), sh on ligipääs antud nii kõigile keskkonnaspetsialistidele, raamatupidajatele kui ka klienditeenindusele.
- Klienditeeninduse korraldamiseks on vajalik 6 FTE-d¹⁶, sh
 - o Elva vald 0,6 FTE-d,
 - o Kambja vald 0,6 FTE-d,
 - o Kastre vald 0,3 FTE-d,
 - o Luunja vald 0,2 FTE-d,
 - o Nõo vald 0,2 FTE-d,
 - o Peipsiääre vald 0,4 FTE-d,
 - o Tartu linn 3,0 FTE-d,
 - o Tartu vald 0,7 FTE-d.
- Arveldamiseks ja võlglastega tegelemiseks on vajalik 3 FTE¹⁷, sh
 - o Elva vald 0,3 FTE-d,
 - o Kambja vald 0,3 FTE-d,
 - o Kastre vald 0,2 FTE-d,
 - o Luunja vald 0,1 FTE-d,
 - o Nõo vald 0,1 FTE-d,

¹⁶ FTE-de arvu jagamisel on kasutatud jäätmevaldajate arvu, eeldusel, et enam jäätmevaldajaid toob kaasa ka enam klienditeenindusega seotud tegevusi.

¹⁷ FTE-de arvu jagamisel omavalitsuste vahel on kasutatud jäätmevaldajate arvu, eeldusel, et jäätmevaldajate arvu kasv suurendab arvete arvu, võlglaste hulka, aruandluse keerukust jne.

- Peipsiääre vald 0,2 FTE-d,
- Tartu linn 1,5 FTE-d,
- Tartu vald 0,3 FTE-d.

Jäätmepunktide ja kogumiskohtade tagamine:

- Jäätmepunktide ja kogumiskohtade arv: 144 jäätmepunkti (1/2 tänasest mahust) ja viis jäätmejaama – jäätmepunktide arv väheneb kõigis omavalitsustes proportsionaalselt sama palju, jäätmejaamad jäävad alles tänastesse asukohtadesse ning kulud jagunevad proportsionaalselt vastavalt elanike arvule.
- Ühe jäätmepunkti haldamise kulu keskkonnaspetsialistile on ca 0,25 tundi kuus ning jäätmejaama haldamise kulu 20 tundi kuus.
- Ühe jäätmepunkti haldamisega seotud sisseostetavate teenuste kulu on keskmiselt ca 500 eurot aastas.
- Ühe jäätmejaama haldamisega seotud sisseostetavate teenuste kulu on keskmiselt ca 100 000 eurot aastas.

Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevused:

- Muude tegevuste koguajakulu võrreldes tänasega ei muutu ehk kokku maakonna peale ca 375 tundi kuus.
- Teavitustegevuste korraldamiseks on arvestatud 2 500 eurot aastas jäätmeveopiirkonna kohta.
- Uuringute ja analüüside läbiviimiseks on arvestatud 4 000 eurot aastas jäätmeveopiirkonna kohta.

Muud jäätmehoolduse korraldamisega seotud kaudsed kulud:

- Kontori ja bürookuludeks ning üldhalduskuludeks on arvestatud 15% personalikuludest.
- 15% kõigi töötajate tööajast on arvestatud puhkusteks, koolitusteks jm kaudseteks kuludeks.
- Raamatupidamise ja analüüsitoega seotud teemadeks on arvestatud 2 FTE-d¹⁸, sh
 - Elva vald 0,2 FTE-d,
 - Kambja vald 0,2 FTE-d,
 - Kastre vald 0,1 FTE-d,
 - Luunja vald 0,1 FTE-d,
 - Nõo vald 0,1 FTE-d,
 - Peipsiääre vald 0,1 FTE-d,
 - Tartu linn 1,0 FTE-d,
 - Tartu vald 0,2 FTE-d.

¹⁸ FTE-de arvu jagamisel omavalitsuste vahel on kasutatud jäätmevaldajate arvu.

Muud eeldused:

- Keskkonnaspetsialisti brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 1 975 eurot kuus¹⁹. Klienditeenindajate ja raamatupidajate keskmiseks töötasuks on samuti arvestatud 1 975 eurot kuus.
- Abilinnapea/osakonnajuhataja/abivallavanema brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 3 500 eurot kuus.
- Juristi brutotöötasuks on arvestatud keskmiselt 2 500 eurot kuus.
- Ühe kalendriaasta tööajafondiks on arvestatud 2 016 tundi.
- Ülaltoodud tööjõukuludele lisanduvad valla- või linnavolikogu liikmete kulu, mis seondub jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja vastuvõtmisega või muude jäätmehooldusteemadega. Eelduslikult on see nii omavalitsuste koos kui ka eraldi toimetamisel sama.
- Analüüsi koostamisel ei ole arvestatud valdkonna ja töötajate üldise juhtimisega seotud kuludega (osakonnajuhi/abilinnapea vm ametikoha kulud), mis eelduslikult jäätmereformi järgselt kasvaksid, sest kasvab nii KOV ülesannete hulk kui ka valdkonnas töötavate inimeste arv.
- Eeldatud on, et kõik omavalitsused teevad jäätmehoolduse korraldamisega seotud tegevusi ise ehk ükski omavalitsus ei ole ühegi jäätmehoolduse korraldamisega seotud organisatsiooni liige.
- Analüüs on koostatud 2025. aasta hindades ehk arvestatud ei ole palga- ega hinnakasvuga.

Kokkuvõte

Kui KOV-id suudaksid ülaltoodud mudeliga toimetada, siis oleks selle alternatiivi rakendamine võrreldes ühisorganisatsiooniga siiski marginaalselt soodsam (keskmiselt 7 000 eurot aastas). Ülaltoodud mudel võimaldaks ehk mõnevõrra kokku hoida personalikuludelt, kuid suurendaks sisseostetavate teenuste kulu, sest iga KOV peab eraldi tagama kava ja eeskirja koostamise kui ka IT-süsteemid ja litsentsid.

Tabel 6. Jäätmehoolduse korraldamise alternatiivide võrdlus (10 aasta keskmine)

	KOV-id eraldi optimaalse ressursiga	Ühisorganisatsioon
Töötajate arv		
<i>Keskkonnaspetsialist</i>	4,73	3,60
<i>Klienditeenindaja</i>	6,00	6,00
<i>Raamatupidaja/finantsist</i>	5,00	5,00
<i>Jurist</i>	eraldi juristi pole, juriidiliste küsimustega toetab KOV (üld)jurist	eraldi juristi pole, juriidiline nõustamine ostetakse vajadusel sisse

¹⁹ KOV ametikohtade palgaandmed (sh keskkonnaspetsialistid, abivallavanemad, osakonnajuhid) tuginevad analoogsete ametikohtade keskmisele palgale lähtuvalt Rahandusministeeriumi andmetest.

	KOV-id eraldi optimaalse ressursiga	Ühisorganisatsioon
<i>Asutuse juht</i>	<i>eraldi juhti pole, juhtimisfunktsiooni täidab osakonnajuhataja(d)</i>	<i>1,00</i>
Kulud (aastas, keskmine)	1 321 239	1 328 434
<i>Personalikulud</i>	556 817	598 419
<i>KOV-id</i>	556 817	27 384
<i>Ühendasutus</i>	0	571 035
Sisseostetavate teenuste kulud	680 900	634 760
Üldkulud	83 522	95 255